

Årbok 2000

Utgitt i november 1999

Forord	Harald Kulbotn, Arnfinn Vikhammermo og Gisle Røe	7	
Truls og kirka	Stig Herjuaune	9	Gamle sagn fra Malvik
Sjauer og fjordfisker	Leif Fredriksen	11	En samtale med Johannes Smedplass
Mostadmark Jernverk	Gisle Rø	21	En historisk oversikt over jernverksdrifta i Mostadmark
Vargvintre	Stig Herjuaune	33	Ulvehistorier fra Malvik fortalt av Torstein Herjuaune
Ulvetider i Trøndelag	Peder Sæther	36	En ulvehistorie fra Mostadmark og Selbu
Kristelig Moral og sædeligt liv	Stig Herjuaune	39	Ungdomslaget "Vidar" 100 år. Et tilbakeblikk på lagets historie
Elgjakt	John Gjervan	44	Elgjegeren forteller om jakta i gamle dager, spesielt fra 1917
Fjølstadtrøa	Leif Fredriksen	51	Et historisk tilbakeblikk på husmannsplassen.
Martin Skomaker	Øivind Kristiansen	59	Fortelling om skomakeren Martin Arntsen i Hommelvik
En ordets mester og livets glade gutt	Stig Herjuaune	63	Flere fortellinger om Ola Moe som bodde på Vasseljmoen i Markabygda
Vennaslekta	Jan Sneisen	67	Et resyme av slektsboka som ble utgitt i forbindelse med Vennaslektes slektsstevne på juli i 2000
Slakting i gamle dager	John Gjervan	76	Erindringer om heimeslakting i gamle dager
Mostadmark Jernverk og familien Lund fra Sverige	Gisle Rø	77	En oversikt over tre generasjoner av familien Lund, som kom fra Svealund, og virket som forvaltere og funksjonærer ved Jernverket i Mostadmark
Handtverkere som for omkring i bygdene	John Gjervan	86	Erindringer om skreddere, sydamer, skomakere og andre yrkesgrupper som reiste rundt i bygdene i gamle dager
Hans Eriksen - Sedevart Tulluan	John Gjervan	87	Erindringer om to skomakerne som virket i Malvik
Minner fra Mostadmark	Jacob Hulaas	88	Et utdrag fra J.H's nedtegnelser om kvardagslivet i Mostadmark på 1800-tallet
Jubileer i 1999		96	En opplisting av organisasjoner og lag i Malvik som feiret jubileum i løpet av 1999
40 skyttere samlet seg på Bakken	Stig Herjuaune	97	En historisk beretning om Hommelvik Skytterlag som ble dannet 16. august 1874
Jubileer i 2000		100	En opplisting av organisasjoner og lag i Malvik som skal feire jubileum i løpet av 2000
Malvik Arbeiderparti 90 år 27. febr. 2000	Øivind Kristiansen	101	En kort historikk om Malvik Arbeiderparti

Truls og kirka

Sagn fortalt til Stig Herjuaune

Det var en gang for lenge siden at Jervfjellet fortjente navnet sitt med rette. Det var den gang det var ordentlig villmark i Malvik, og den gang rovdyr som ulv og bjørn hadde tilhold på markene og i fjellet. Det antas at den direkte bakgrunnen for navnet Jervfjellet kommer fra det finske järvi, som tradisjonelt betyr tjernet i den ytterste villmarken, I dette tilfellet blir altså Jervfjellet fjellet som har flere tjønner.

Trollgubben

Jervfjellet hadde en beboer, som levde i villmarken blant udyr og fiskevatn. Han var minst like sky og vår som sine dyrevenner. Han het Truls og var et troll. I følge den gamle tradisjonshistorien bodde Truls i området mellom Dragstsjøen, Heinfjorden og Jervfjellet. Det var liksom hjemmet hans, denne lille fjellheimen sørøst av Jonsvatnet.

De gamle kunne fortelle at de svært gamle fortalte at trollet Truls på varme sommerdager kunne sees da han satt på den ytterste fjellknatten og myste ut over Jonsvannet og det yrende livet omkring landsbyen som senere skulle få det stolte navnet Nidaros. Fjellknatten som trollgubben brukte som sete når han ønsket å se sjøen, fikk etter hvert navn etter denne kjempen. Derav kommer altså navnet Trulsen på Jervfjellet.

Trollgubben Truls. (Tegning Liv Halse Storvik)

Kirkestrid

Vi vet at trollgubben på Jervfjellet var et yndet tema når det var samling rundt kjøkkenbordet i skumringstimen. Enkelte av de eldste var dyktige med ord og vendinger, og i Markabygda i ytre Malvik gikk det mang en fantastisk historie om trollet på fjellet. Det er svært få historier som i dag lever igjen etter han. Tradisjonshistoriene forteller oss at han måtte ha hatt en viss kontakt med menneskene i Malvik. Det fortelles ikke på hvilken måte. Men han hadde meninger, sterke meninger, om hva som skjedde i bygda.

Den gang Malvik kirke ble bestemt bygget, gikk det mang en hard diskusjon i de mindre grendesamfunnene. Burde kirken ligge der den i dag ligger, eller burde den reises i Markabygda, eller kanskje i Forbordsgrenda? Og Truls tok del. Et troll liker ikke kristen manns blod som vi vet av eventyrene, og Truls var ikke noe unntak. Byggingen av Malvik kirke ble igangsatt der kirken ligger den dag i dag, på tross av sterke meningsforskjeller.

Argsint

I Markabygda fortelles det ennå med ærefrykt i stemmen om den dagen da Truls oppdaget at kirkebygget var i ferd med å reise seg. En av våre kilder forteller at hans oldefar kunne fortelle at den dagen opprant med dunder og brak; «Det va som om fjelli skoill kåmmå ned i bygden. Hain va itj god å hå med å gjørrå fjellgubbijn då nei»! Den gamle forteller at Truls reagerte med å rase rundt i fjellheimen en lang tid, før han løp ut på fjellkleiva. Der rev han steinblokker rett ut av fjellet, og kastet dem i retning av kirkebygget. Den ene havnet i Buåsen, den andre i Bromsethmarka, den tredje ble funnet på jorden på Gjervan Øvre, mens den fjerde landet nærmere kirken, på Leistadåsen.

Om du er av den typen som ikke «tror det før du får se det», bør du ta en nærmere titt på den store steinblokka som ligger ved veien like ovenfor Bromseth-gårdene. Den har merker etter troll-fingrene!

Mostadmark Jernverk

KORT HISTORISK OVERSIKT NEDTEGNET AV GISLE RØ

Historikk

Det er tre markert forskjellige perioder i jernets historie i Europa:

1. Direkte framstilling av stål i en lavteknisk prosess. I Norge var denne produksjonen basert på myrmalm og foregikk hovedsakelig i fjellområder, spredt over store deler av landet. I tid strakk denne produksjonen seg fra ca. år 200 f Kr. til først på 1800-tallet. Den holdt seg lengst i Nord-Østerdalen. Vi har innafor denne teknologien kjennskap til tre teknikker for framstilling av stål som ble utviklet uavhengig av hverandre og som hadde litt ulike ovnstyper.

2, Framstilling av flytende råjern av bergmalm og tre. Noe av råjernet ble brukt direkte til støpegods, mens annet ble «fersket» til stål i hammersmier. Denne teknikken ble etablert seint på trolig etter forbilder fra Sachsen.

3. Framstilling av flytende råjern av bergmalm og steinkolkoks. Råjernet ble «fersket» til stål i flytende tilstand. Den tredje perioden fikk aldri innpass i Norge. En variant med framstilling av råjern i elektriske lavsjaktovner ble basis for Als Norsk Jernverk da det startet opp drift i 1955.

I det følgende vil vi omtale 1. periode mest grundig. Når det gjelder 2 og 3. periode er stofftilgangen så omfattende at vi bare må ta med hovedlinjene. Det er lagt vekt på å ta med stoff som er nytt eller utfyller den historiske framstillingen som er skrevet av Leif Halse i Malvik bygdebok bind 1.

Mostadmark Jernverk 1. periode 1653-1695

Mostadmark Jernverk representerer den andre perioden og den fjerde framstillingsteknikken av stål som er kjent i Norge. Dette verket var det eneste av betydning nord for Dovre. Nærmeste jernverk lå i Lesja

som ble opprettet 1660. På Slutten av 1750-tallet ble det bygd et jernverk ca 2,5 mil øst for Molde, Osen jernverk. På 1850-tallet ble det satt i drift et lite jernverk øverst i Meldal, kalt St. Olafs Jernverk.

Borgermester Laurits Bastiansen Stabel var en av mange som lette etter malm og mineraler i 1630-1640-årene i Trøndelag. Han var fogd i Stjørdal 1633-1645 og fikk gjennom sitt virke blant annet eiendomsretten til Hommelvik og Mostadmarkgoodsene. Han lette først og fremst etter kobberholdig svovelkismalm. En del av kisforekomstene i Stjørdal, Malvik, og Meråker kan ha blitt oppdaget og rapportert til Stabel i denne perioden. 19. mars 1650 ble han tildelt privilegiebrev på et Mostadmark Kobberverk med to mil circumference (omkrets). Dette verket ble for øvrig tegnet inn på et kart fra samme periode. Han tok aldri opp noen drift grunnet at det den 5. januar 1651 brente 9/10 av husene i Trondheim. Som følge av dette måtte han selge flere av sine eiendommer. 16. september 1653 opprettet han en kontrakt med presten Bernt Brunsmann om salg av rettigheter til bergbrukene og sagbruk Brunsmann var predikant og forstander ved Trondhjems hospital og pastor til Frosta prestegjeld.

Brunsmann tok ikke opp produksjon av kobber, men mutet før 1655 en del jernskjerp i området ved Jervfjellet og Malvikvollen, sistnevnte også omtalt som Statsvolden i dokument skrevet på 1660-tallet. I dag har MMJs venner funnet flere av disse gruvene og skjerpene som ligger knyttet til magnetitt og hematittforekomster i et jaspiskonglomerat som slynger seg gjennom kommunene Trondheim, Malvik og Stjørdal. Rapporter funnet i Riksarkivet og Statsarkivet i Trondheim bla på 1660- og 1670-tallet dokumenterer flere av disse forekomstene.

Mostadmark Jernverk ble etablert som et partisipantskap med 16 eierandeler, etter samme mønster som kobberverkene. I tillegg til Brunsmanns kapital ble det skutt inn utenlandsk kapital fra Holland og Tyskland. Sentralt i denne formidlingen av kapital sto innvandrede kjøpmenn i Trondheim og de hollandske investorene Marselis som hadde nære forbindelser til kongen, Frederik den 3.

Overbergmester Johannes Barth på Kongsberg var mellommann for baronett William Davidson. Privilegiebrevet på jernverket ble utstedt til Bernt Brunsmann 4. august 1657. Dette var en «gründerperiode» for norsk bergverksindustri, Innenfor noen få tiår ble det etablert viktige verk, slik som flere jernverk, sølvverket på Kongsberg, og kobberverkene på Kvikne, Innset, Ytterøya, Skogn, Berg i Skaudalen, Røros, Lokken i Meldal osv. En må regne med at det foregikk en betydelig overføring av teknologi fra det ene verket til det andre, og mellom kobber- og jernsmelting.

I denne første perioden baserte verket seg på malm fra gruver i nærheten av Verket, men vi har kjennskap til at jernmalm ble hentet fra Hynne, Orkdal kommune, i 1660årene. At Brunsmann startet jernproduksjon hang sammen med behovet for jern til festningsanleggene i Trøndelag og de gode betingelsene som ble gitt jernverkene, bla tiende- eller avgiftsfrihet.

Bemt Brunsmann døde i april/mai 1659 og hustruen Margrete Brunsmann fikk overført mannens rettigheter i et skriv fra Frederik den 3., 17. juli 1660. Våren 1664 overtok William Davidson som formell eier og det ble utstedt nye privilegier 7. mai 1664, Her fikk han blant annet fire års tiendefrihet på Verket. Kort tid etterpå, i juli 1664, døde Margrete Brunsmann.

Privilegiebrevet på Mostadmark jernverk til engelskfødte William Davidson ble utvidet noe og ytterligere bekreftet og forbedret i et skriv datert 2. august 1665, Dette privilegiet ble bekreftet av Christian 5., 14. oktober 1670. I dette brevet ser vi også at Davidson fikk privilegier på Klæbu Kobberverk. Smeltehytta lå ved Hyttfossen i Klæbu og en av gruvene lå i Sjøla (Ulrichsdal) i Vassfjellet. Det er grunn til å anta at William Davidson benyttet seg av de kobbermalmsfunn som bla Laurits Stabel hadde planlagt å starte drift på. I kjøpekontrakten fra 1653 er det omtalt et kobberverk i Meråker. I tillegg antyder ingeniør Rolset i sin bok om Selboe Kobberverk at kobberholdig malm fra Selbu sannsynligvis ble smeltet ved Hyttfossen på 1600tallet.

I Bygdebok for Malvik, bind I, oppgis produksjonen for de første 9 årene, sept. 1656- sept. 1665, til 571 skippund stangjern, 131/4 skippund råjern («takiser»), 49 skippund kuler og 4 skippund jernstykker (eiserstücken»), eller ca 102 tonn. Denne produksjonsoppgaven er skrevet på hollandsk av verkets første direktør Alexander Wishardt og finnes i dag i original i Riksarkivet.

En bør merke seg at det viktigste produktet var stangjern, altså stål, framstilt etter smelting til råjern og fersking i hammersmie. Kulene var nok ettertraktet av danskekongen, som stadig lå i krig med svenskekongen.

Et særtrekk ved driften under William Davidson er at han utvider urettmessig cirkumferensen med to mil og at han hogger trær og brenner tjære. Dette førte til en rekke konflikter med andre grunneiere.

Verkets andre direktør, Christian Boghardt Richter, virket i 7 år. Han var født ca 1620 i Freiberg i Tyskland og innvandret til Norge på 1650-tallet. Richter var en solid fagmann, bl.a. en god proberer. Han overtok etter Wishart i september 1665. Vi antar at det var Richter som sto for oppbyggingen av smeltehytta ved Hyttfossen. Etter sitt virke ved Mostadmark jernverk slo han seg ned i Skogn på gården Vestrum. Smeltehytta ved Ekne som tilhørte Ytterøya Kobberverk skal visstnok være forbedret av Christian Richter. Det er utarbeidet en omfattende biografi av Christian Boghardt Richter som er oppbevart i foreningens arkiv. Dette materialet omfatter også foto av Richter og hans hustru Kierstina Hoffendorif, enken etter bergmester Jacob Mathias Tax.

23. juni 1686 skrev Richter en omfattende tilstandsrapport om forholdene ved Mostadmark Jernverk, gruvenes tilstand og verkets tilstand. Denne rapporten ble skrevet på tysk og er i dag oppbevart i Hans Ulrich Mølmanns privatarkiv, SAT. I 1665 og 1666 foreligger det folketellinger som viser den mannlige bemanningen ved Mostadmark Jernverk.

Da William Davidson fikk bekreftet sine privilegier 14.10.1670 av Christian 5., fikk han på ny fire års tiendefrihet. Noe senere samme måned, 28.10.1670, fikk han også anledning til å innkvartere den i sin

familie som han ville ha som inspektør i Trondheim mot å betale 12 rdl til amtstuen. Vedkommende skulle få skattefrihet, men de 12 rdl skulle også dekke innkvarteringen. Interessentene og Davidson ble gitt tillatelse til å brenne tjære og bruke sagene i den privilegerte cirkumferensen.

I en relasjon skrevet 23. juli 1674 går det frem at Verket har ligget nede noen år, at belgene er tatt ned og befant seg enten på Ulrichsdal eller på veien. Det opplyses også at bruer, kolhus og veier var forfalt. Iht opplyses videre at William Davidson hadde bygget to nye sager, den ene ved Viken. En gruve var nettopp blitt tatt opp i Stordalen og her arbeider fire gruvearbeidere. De måtte hugge setteveden til fyrsettingen selv.

I et regnskapsbilag med forklarende tekst, skrevet av stiftsamtsskriver Iver Baltzersen II. Mars 1672, ser vi at Mostadmark Jernverk har levert både kuler, granater og et ammunisjonshus etter oppdrag fra Gyldenløve. Til denne produksjonen ble det levert et forskudd til verket på 2720 rdL

I et brev datert 5. mars 1687 fra diverse partisipanter til Det Kongelige Rentekammer opplyses det at Verket ikke ble drevet i perioden 1670-1680. Det skal likevel ha blitt produsert trelast for ca 1100 rdl og ca 300 Skp [ca. 48 tonn] jern/stål årlig i følge dette skrivet. Forfatterne bak skrivet reiser sterk kritikk til den frihet Davidson, Paulsen og Jelstrup hadde til å utnytte naturressursene i Mostadmark. Selv om jernverksdriften gikk dårlig tjente de omtalte herrer så mye på sagbruk og tjærebrenning at de burde ha betalt tiende til Rentekammeret.

William Davidson reiste tilbake til Holland i 1675 og døde kort tid etter. Hans fullmektig som sannsynligvis fulgte etter Christian Richter i 1672 het Peder Paulsen. Denne personen kan være identisk med Trondheims første politimester som virket fra 1686-1702. Han ble etterfulgt av kjøpmann David Jakobsen Jelstrup fra Trondheim. David Jakobsen tiltrådte som fullmektig en eller annen gang i 1674 eller 1675. Han ble eier av Verket i 1679.

I David Jacobsens periode ble det også drevet rovdrift på skogen. Dette førte til vanskjøtsel av Verket, og han ble straffet med en ekstraavgift på 200 rdl til Rentekammeret, meddelt i skriv datert 3. august 1689. I tillegg ble han pålagt å drive verket i perioden 1688-92. Foranledningen til denne straffen var en befaring som ble foretatt av berghauptmann Schlanbusch våren 1687 og brevet til rentekammeret som er omtalt over. Som følge den lave lønnsomheten søkte han bergamtet i 1692 om tillatelse til å legge ned driften. Verket ble budt ut på auksjon, men ingen interesserte kjøpere meldte seg. Ved en Kammerresolusjon av 31. august 1695 fikk David Jakobsen tillatelse til å avvikle driften.

Det er også av interesse å merke seg at 23. juni 1683 ble det etablert en ny Berg-ordinans for Danmark-Norge. 25. august 1687 ble det utsendt et nytt standard privilegiebrev for de som ville «Opptage Kobber- og Jernværker». Disse forordningene førte ikke til noen fornyelse av Mostadmark Jernverks driftsforhold, men førte til større kontrollvirksomhet ikke bare i Trøndelag, men også i resten av kongeriket.

I denne første periode lå verksbygningene under Kvernfossen og på vestsiden av Homla.

Mostadmark Jernverk 2. periode 1753-1818

I om lag 60 år var det ingen drift ved verket. I 1753 begynte etatsråd Hans Ulrich Mølmann (1715-1778) å vise interesse for jernverket. Både stiftsamtmann Frederik Rantzau (1747-66) og Det Nordenfjeldske Bergamt støttet tiltaket fordi det var et stort behov for jernprodukter i Midt-Norge. Tidspunktet var gunstig fordi det ble oppgangskonjunktur i Europa. I tillegg var det forbud mot å innføre jern fra Sverige. Etter en lang serie med takseringsforretninger som startet ved årsskiftet 1752/53 ble det omsider etablert et partisipantskap i 1756 med 64 andeler. Privilegier ble utstedt 19. august 1758.

Masovnen ble bygget ca 150 m nedenfor Foldsjøen på samme sted hvor vi finner minene fra driften på 1800-tallet. Ovnene sto ferdig i

1760. Vargas Bedemar opplyser at ovnen ble laget av en engelskmann og at den var ca 9 m høy (14 alen).

Det viste seg vanskelig å få tak i en dyktig hammersmed. Lageret av råjern vokste. Fra 1761 er det gjengitt korrespondanse som viser at verket forespurte ved det svenske bergkollegiet om det kunne skaffe en hammersmed, som kjente den nye teknikken, innført av vallonske innvandrere i Sverige.

Gerhard Schhøning beskriver verket i sin «Rejse gennem en Deel af Norge i 1775». Det er særlig interessant å lese om bemanningen. Det er to trekk som preger denne andre driftsperioden: Andelen av støypegods øker betydelig, og malmtilgangen fra gruver i nærheten strekker ikke til. Schøning nevner at malm hentes fra Smøla og fra Sunnmøre, og at den kjøres på vinterføre opp fra Hommelvik. Han sier også at det lå en kvern ved den nedre fossen. En hammersmie og et kolhus fra første driftsperiode var fortsatt i bruk, mens resten av verket var flyttet til det øvre området.

I perioden 1761-68 ble det produsert ca 461 tonn stangjern og en ikke nærmere angitt mengde støypegods, bl.a. til ovner.

Ifølge O. A. Øverland beløp produksjonen eksempelvis i året 1792 seg til 232 1/4 skippund støypegods og 190 3/4 skippund stangjern, eller i alt ca 67,6 tonn jern og stål.

Fra denne perioden stammer det produktet, som er mest kjent; støpejernsovn med sammen i pulk, trolig skåret av den svenske belgmakeren Jøns Ljungberg. Sammenmotivet er hentet fra en tegning som ble laget i 1669 og som ble funnet i Cappelens antikvariat i Oslo av kjøpmann Rolf Aune i Trondheim. Mølmann fikk bygd den store trebygningen på Torget i Trondheim: Harmonien, som brant i 1942 og ble senere erstattet av et forretningsbygg.

Mølmann døde i 1778. Svingersønnen general Carl Jacob Waldemar (1744-1821), enken etter Mølmann og de øvrige partisipantene drev verket videre utover 1780-årene og i begynnelsen av 1790-årene. I Hans Ulrich Mølmanns private arkiv er det dokumenter som viser at

15.6. og 16.7 i 1793 mottok «Høyvelbaarne Frue Stiftsamtmændene De Mølmann» utbytte fra Mostadmark jernverk. Regnskapsføreren het Christian Jelstrup. Vi kan føre hans slektsbånd tilbake til David Jacobsen Jelstrup på 1600-tallet. I 1797 står handelshuset Falck & Co, med lederen Peter Falck med største eierinteresser. På grunnlag av arveskifte i ser det ut til at Mostadmark Jernverk var delt i 10 eierandeler i Falcks periode. Firmaet Falck elde også en periode Ljusnedal jernverk i Funäsdalen i Sverige. Hans handelstilknytning til Røros førte til at Røros Kobberverk handlet jern i større omfang med Mostadmark Jernverk enn det som var tilfelle i perioden 1760-90.

Peter Falck døde ved juletider i 1798. Driften fortsatte under ledelse av sønnen Ole Andreas Falck og Ole Schanke Blechingberg. Ole A Falck døde i 1805 uten livsarvinger, og testamenterte eiendommen til sin medeier Ole S. Blechingberg. De øvrige medeierne ble løst ut av Blechingberg, slik at han sto som eneeier i 1806. For å få til dette solgte Blechingberg gården Falkenberg for 5000rdl. Denne gården hadde han kjøpt av Ole Lyng i Ole Lyng var gift med søster av Ole A Falch, Ingeborg Anna Falck.

Rundt år 1800 var det problematisk å skaffe nok av egnet malm til verket. 12. juni 1799 ble Ormli- forekomsten ved Langvatnet i Rana mutet av Sivert Hielm. Det innledet en periode hvor jernmalm fra Rana ble levert til verket flere perioder på 1800-tallet til det ble stans i smeltingen sommeren 1872. Mostadmark jernverks venner har gjennom Bjørne A. Endresen ved Rana Museum utvekslet en god del lokalhistorisk materiale om jerngruvene ved Langvatnet i Rana. Vårt styremedlem Arne Espelund har vært på befaring til gruvene sammen med Endresen.

Malm ble også hentet fra Bispøyan som ligger mellom Hitra og Frøya, All malm her, men også malm i Rana ble hentet og drevet ut av ansatte ved Verket. Da Osen jernverk ble nedlagt ca 1780, ble restlageret av malm transportert til Mostadmark Jernverk.

Krigen med England og Sverige var svært vanskelig for verket. Det ble hevdet at verket mistet skip som drev malmtransport fra

Ranaområdet til Hommelvik. Det var problematisk å skaffe nok malm og trekol. Malmdriften i Grønligruva opphørte foreløpig i 1813.

I årene 1813-1816 ble det produsert hovedsakelig stangjern: 436 Skp 18 lp og 4 p, rujern: 244 Skp 4 lp 3 p og støypegods: 64 Skp 8 lp 1 p, til sammen ca 119,1 tonn jern- og stålprodukter. Jern og stål til eget bruk, bla til redskap i gruvene, ble ikke oppgitt i statistikken. Det foreligger ikke statistikk som viser hva som ble produsert ved Mostadmark Jernverk i 1817, kilde Budstikken 1820, nr 57 og 58, s 453ff.

Både i tiårsperioden 1795-1805 og 1805-1815 fikk Mostadmark Jernverk innvilget tiendefrihet av Rentekammeret i København. Siste tiendefrihet ble innvilget i brev datert 29.desember 1804. I flere kunngjøringer i Adresseavisen 1818 forsøker Blechingberg å få solgt verket, men han fikk ingen kjøper. Driften led under mangel på trekol og aktiviteten ble redusert i de påfølgende årene.

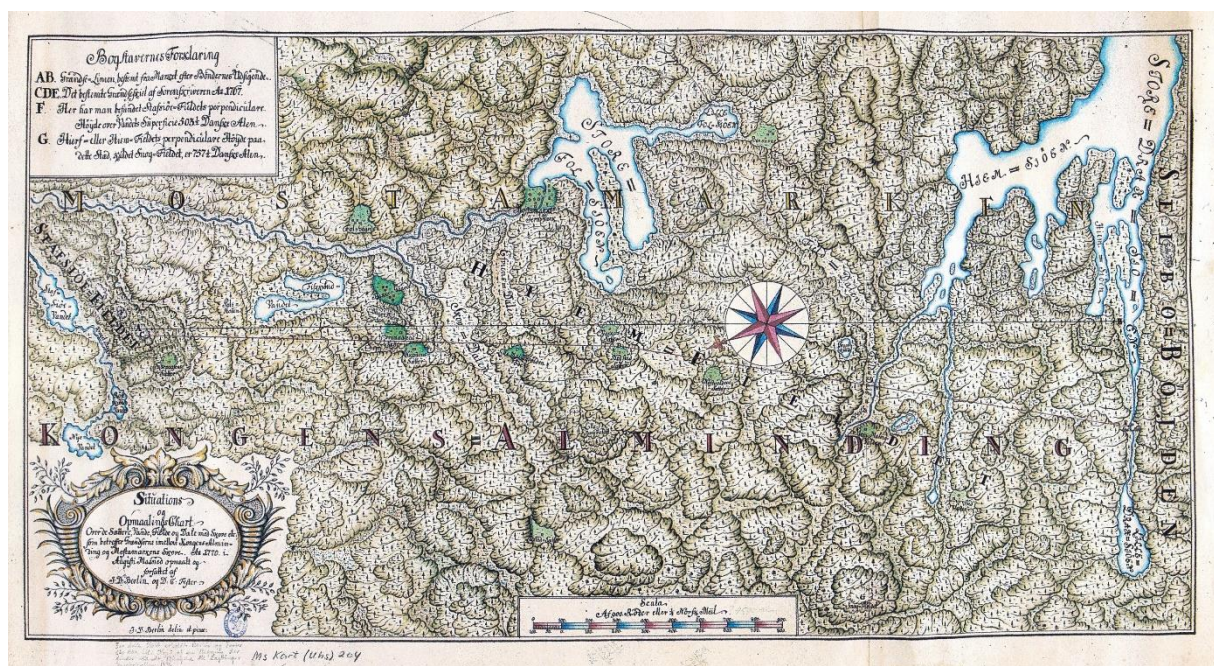
I tillegg til det som er anført over, finnes det svært mye materiale i SAT. Mostadmark Jernverks venner har flere oversikter over slektsforhold til en del av ansatte ved verket. Her går det fram at en god del familier innvandret fra Sverige på 1700-tallet og på begynnelsen av 1800-tallet. Her har vårt styremedlem Jan Sneisen hentet fram en god del materiale. I tillegg har vi fått flere sider med svensk slektshistorie av Marius Nilsen. Han har lovet å sende foreningen enda mer slektsmateriale og det var ifølge hans uttalelse bare en forsmak på det han hadde funnet i svenske og norske arkiv.

Spesielt interessant er en omfattende relation om Mostadmark Jernverk som bergråd Knoph skrev i november-desember 1813 og som ble sendt «Det Kongelige Oberbergamt paa Kongsberg». Her har vi blant annet innblikk i de stridigheter som utspant seg mellom eieren av Mostadmark- og Hommelvikgodset, Peder Larsen Holthe, f. 1702, og Hans Ulrich Mølmann da driften ble tatt opp i 1750-60 årene.

En av de mange konfliktene som utspant seg dreide seg om det jordet som ble utvalgt til å huse jernverket, verkstomta i dag. Her hadde Holthe en av sine slåttemarker som han ikke ville gi fra seg for noen

pris. Det går fram at Holthe var en vrang, gammel mann uten arvinger, og at han eide 33 gårder med tilliggende plasser. Likevel er han i 1761 oppført som partisipant i verket med en eierandel på 10/64, eller 15,625%.

Johan Daniel Berlin har tegnet et fargelagt kart som viser Mostadmark Jernverk i 1770, I Gerhard kartsamling finner vi også en skisse av Mostadmark Jernverk ca 1773-75. 11.2. 1793 ble det tegnet ferdig et svært interessant kart av Fredrik Gjervan som viser gårder, plasser, volder og gruver i daværende Strinda prestegjeld.

J.D. Berlins kart over Mostadmark i 1770.

Mostadmark Jernverk 3. periode 1822-1880

Den tredje og siste perioden begynte i 1822. Høsten 1821 og våren 1822 forsøker Blechingberg flere ganger å få solgt Verket på auksjon. Lørdag 2. mars 1822 blir Mostadmark Jernverk solgt til høystbydende på Rådstuen i Trondheim. Verket ble nå overtatt med 2/3 av det nystiftede handelsfirmaet Jenssen & Co i Trondheim og løytnant Cari Jacob Halck, med 1/3, bosatt på Halstad i Hommelvik. Bak firmaet Jenssen & Co sto Matz Jenssens enke, Anna Dorenfeldt, og de to sønnene Jens Nicolai og Hans Petter.

Fra året 1824 foreligger en fullstendig takst, som viser at verket hadde disse driftsbygningene:

Masovn, stangjernhammer, spikerhammer, kolhus, 2 jernbuer med vakter, magasinhus, tørkehus, materialhus med malmvekt, sag og kvern. De andre husene var: Hovedbygning med stue, kam-

mer, kjøkken og tre overværelser, en borgstue, hvori en stue og to kammer, med tilbygg for ved og materialer, et fjøs med låve, en låvebygning og to høyløer ute på engene, og ett stabbur.

Fra 1828 overtok Jenssen & Co Halcks 1/3 og verket ble nå i dette firmaets eie til Jens Nicolai Jenssen gikk ut av firmaet i 1836. Han fikk da med seg Mostadmark Jernverk med skog- og jordeiendommer og skip- og malmplass i Hommelvik. I 1839 opprettet han et eget firma med hovedkontor i Trondheim. Senere i 1854 ble den eldste sønnen Christian Mathias Jenssen og svigersønnen Anton Getz ansvarlige medinnehavere av firmaet. Firmanavnet ble nå forandret til N. Jenssen & Sønner. Den siste eier av Mostadmark Jernverk ble sønnen Lauritz Nicolai Jenssen. Han fikk jernverket med tilliggende eiendommer ved et gavebrev datert 8. mars 1866, I denne perioden ble mesteparten av råjernet foredlet til stangjern, borjern, spiker og bandjern, ankere og dregger. I en beretning av Jens Kraft fra 1832 blir det nevnt at malm hentes i Grønli gruve på Leksdals allmenning, men mektigheten var liten og gruva ble nedlagt i 1832 etter at vann trengte inn i gruva fra Vestre Grønlivatn.

Fra den siste perioden finnes det svært gode opptegnelser fra Jacob Hulaas, født 1845. Han forteller både om bosettingen for alle verksarbeiderne, om kolbrenninga, om selve i verket, arbeidets art og produksjonen. Nedtegnelsen ble gjort i 1916 og består av to deler.

Etter den mangeårige forvalteren ved verket på 1800-tallet, Lars Ulrik Lund, foreligger det en kopibok med korrespondanse fra ca 1838 og til ca 1845. Hans sønn, Lars Lund f. 1813, tegnet i april 1853 et kart som viser Mostadmarkgodsets eiendomsgrenser, merkepunkter, gruver mm. Til sammen er det påført mer enn 320 stedsnavn. Dette kartet som er tegnet på lerret, befinner seg i dag i privat eie i Hommelvik.

Samme Lars Lund ble senere ansatt som skogfogd hos De Angelske Stiftelser og flere protokoller er oppbevart fra hans virkeperiode, Her får vi blant annet opplysninger om trekol-leveranse til jernverket fra De Angelske Stiftelsers eiendommer i Selbu og Tydal. Alt materialet som berører Lundfamilien eies av Kåre Wennberg, Steinkjer.

I 1838 ble det tatt i bruk et fossilrikt kalksteinsbrudd ved Nyhus som foreningen ved Nils Bakmark har gjenoppdaget i 1997. Samme år, 1838, vet vi også at det ble levert jernmalm til verket fra Grønskal i Tydal.

Interessant er det også å lese at Mostadmark Jernverk kjøpte gammelkanonene på Munkholmen høsten 1839, og at det var et svare strev å få de opp til verket for omsmelting, Det går fram av beskrivelsen at all annen transport til verket stanset i denne oppkjøringsperioden.

Lauritz Nicolai Jenssen tegnet i mai 1856 et kart over jernverket. Dette kartet er også i privat eie i Hommelvik.

Lauritz Nikolai Jenssen tegnet i 1856 dette kartet over Mostadmark Jernverk.

Etter hvert kom engelsk jern og stål inn på det norske markedet. Kvaliteten var ofte dårligere enn norskprodusert jern, men dimensjonene var mer presise, da man i England på denne tiden hadde tatt i bruk dampdrevne valseverk. Ved begynnelsen av 1870-årene ble det stans ved de fleste norske jernverkene. Hovedårsaken var at trekoltilvirkningen ble for dyr og at ombygging av ovner tilpasset steinkol ikke ble utført. I tillegg valgte de norske jernverkseierne ikke å bygge valseverk for å foredle stålproduktene.

Sommeren 1872 ble masovnen ved Mostadmark Jernverk blåst ned. Lageret av råjern gjorde det mulig å produsere stål i smiene fram til 1880. Vi har kjennskap til at blåsemaskinen til masovnen, laget ved fabrikken ved Nidelven, ble overført til kobbersmeltehytta ved Skjækerfossen i Verdal.

Mannen bak denne overføringen var Benedikt Jenssen. Han og Laurits Nicolai Jenssen var søskenbarn. Sagbruksdriften ved verket fortsatte og det ble installert ei grindsag. På verksområdet ble dam og vassrenner tatt i bruk for sagbruksdrift. Hovedvirksomheten ble likevel flyttet ned til Hommelvik i 1880 ifølge nedtegnelsene til Jacob Hulaas.

Til slutt vil vi nevne at det i privat eie finnes bla kvitteringsbøker, - såkalt motbøker/kontrabøker, som ble brukt mellom verket og arbeiderne, verkets lakkstempel, leiekontraktene til plassene og flere ovner som er laget ved verket.

Ulvetider i Trøndelag.

NEDSKREVET AV PEDER SÆTHER.

Denne historien er nedskrevet i boka «Bjørn og Varg i Sebu og Tydal» som ble utgitt av Selbu og Tydal Historielag i 1963. (Red.anm.)

Det var en sprengkald vintermorgen i året 1876. Just og Per Dragsten sto med hestene forspent med hver sitt lass med plank, som de skulle kjøre den lange veien nordover Dragstsjøen og Heinfjorden og gjennom Mostadmark, for endelig å levere plankene ved et skipsverft nede i Hommelvik.

Dagen før var noen dragstbygger kommet på ski fra Mostadmarka, og de hadde fortalt at inne på Heinfjorden

hadde de sett spor etter en veldig rusk av en ulv. Det hadde gått tidende om denne ulven før på vinteren, og det var ikke en alminnelig norsk ulv. Det var en sibirsk ulv, som var kommet gjennom Nord-Russland, gjennom Karelen og Finland, gjennom Sverige og over fjella hit til Norge, Disse ulvene er mye større enn ulver her i landet, og meget farlige rovdyr. Just, som var en flink jeger, tenkte å ta rifla med, men i siste liten ombestemte han seg. Da de kom inn på Heinfjorden, var det blitt nesten fullt dagslys, og de stoppa hestene for å hvile litt. Det var rett vest for Heinfjordstuggun, et lite stykke før de kom til veien som kommer fra Amdal. Just sa at han syntes det hadde vært moro å se denne ulven, hvis den ikke hadde vært så farlig som ordet gikk. Per, som kjørte foran, snudde seg for å svare. Han ble stående en stund. Så sa han: «Du kan begynne å spekulere på'n med det samme.»

Ulvetider i Trøndelag. (Tegning Magnar Fossbakken)

Og nå fikk de se dette uhyre av en ulv komme settende i lange kut framover Otersundet og inn på veien, hvor de nettopp kjørte. En av hestene hadde et lite stigsår på den ene foten, så den blødde litt. Ulven stoppet av og til og slikket nedi sporet. Og nå kom den riktig i krigshumør. Den kom helt inntil enden av lasset, og litt etter tok den til å bli nærgående mot hesten.

Just gremmet seg veldig over at han ikke hadde tatt rifla med, men han hadde ei nyslipt øks på lasset, og den fikk han tak i. Neste gang ulven kom opp på sia av hesten, slengte Just øksa av all kraft etter ulvens hode. Men ulven gjorde bare et hopp til siden og glefsa etter øksa med kjeften. Men heretter ble den litt mer forsiktig og holdt seg mer på avstand. Da de kom innover til Småholmene, sprang ulven opp på land og forsvant oppi åsen på østsiden av Heinfjorden.

Da Per og Just kom til Hommelvik, traff de to karer fra Amdal. Det var Anders Amdal og hans bror Ola. De fortalte dem om sitt møte med storulven oppe på Heinfjorden og bad dem være forsiktige, for Amdalskarene sto ferdige og skulle kjøre heim. Amdalskarene kjørte oppover Foldsjøen og Bonaunmarka. Det var klart måneskinn og kanskje ennå kaldere enn dagen før. Da de kom oppå Heinfjorden, så de sporene, men ulven viste seg ikke. De kjørte over Storholmen og Stordragstsjøen, og de hadde ikke langt igjen før de nådde sydenden av sjøen, Helda, som det kalles, der veien går over til Amdal. Her tok de en liten hvil, og de syntes det var bra at de hadde unngått å møte ulven.

Men da de skulle til å kjøre, fikk de se den. Den kom i veldig fart forbi Måsholmen, som ligger på østsiden av Dragstsjøen, rett ut for Akodalen, der kvernveien gikk i disse tider. Amdalskarene hadde to svære, eplegrå hingster, som var navnsputt for sin villskap og hurtighet. De ga hestene et kraftig rapp av sveipene, og nå ble det fart.

Men de hadde ikke kjørt langt før de hadde udyret helt innpå bakerste sleden, De holdt samme fart helt til de kjørte inn på gårdsplassen på Frampåjari Amdal. Ulven ble stående litt da den kom nær husene. Så ruslet den langsmed stua og oppå taket på utkjelleren, og der satte den seg. Karene ropte inn at de ikke måtte slippe ut hunden.

Da de hadde satt hestene på stallen og skulle gå inn, tok Anders en lang kvass kornstaur og den sendte han med veldig fart opp på taket der ulven satt. Men han traff ikke, og ulven satt like rolig som før. Med det samme de skulle gå inn, fikk de høre en hund gjø. Det var hunden på gården Hammer, som ligger på sørsida av Selbusjøen. Det var sterk is på sjøen, og nå var ulven ikke sen. I lange kut satte den i vei nedover mot sjøen. En liten stund senere hørte de et iltert gaul fra

hunden, og så ble det stilt. Dagen etter fant mannen på Hammer igjen rumpa og skinnfiller nede på jorden. Det var alt som var igjen av hunden.

I løpet av en ukes tid var ulven framme på to forskjellige gårder oppe i Vikvarvet. Og begge steder rev den i hjel og åt opp hunden. Siste var den framme på en gård oppe i Flora, og der tok den også hunden. Nå satte den over Nea. Noen florbrygger som kjørte høy fra fjellslåttene, så sporene etter den. De gikk østover mot Fongen.

Elgjakt

Av JOHN GJERVAN

Elgjakt er noe som har vært drevet heime på Gjervan hver haust sia elgen kom til traktene her. Etter at de siste bjørnene ble skutt og forsvant i skogene omkring 1880 - åra, tok elgen til å vise seg. Jeg husker far fortalte hvor nyfikne de var da de fant de første elgsporene, og de var snar til å springe heim med litt elglort i et papir for å vise fram hva de hadde funnet.

Etter hvert ble det mer og mer av den. Onkel Jon på Reppe skjøt den første elgen i traktene ved Lomtjønna. Han var for øvrig en flink Skytter og ivrig elgjeger. Før i tida og helt til vår tid var det flere utenlandske eljegere som kom på jakt flere hauster og bodde på gården heime og på Bortigården. Det var engelskmenn, franskmenn og polakker m.fl. Blant disse var og ei engelsk dame, men hennes skyteferdighet var visst ikke så stor, fortelles det. En dag hun kom på skuddhold med en elg, skjøt hun vekk alle skuddene hun hadde med, men elgen ble bare skadet. Anders på Bortigården som var med som kjentmann, måtte springe heim etter mer ammunisjon så hun fikk livet av elgen. Mens hun var her under elgjakta, mistet hun gulluret sitt og det skal ligge et sted ved Svarttjønna.

Alltid før og helt til vår tid bruktes for det meste laushund under elgjakta. Hundene kunne stå i timevis og holde elgen til jegerne kom på skuddhold. Det var en langt mer spennende jakt enn i dag, selv om denne kunne være mer anstrengende. Nå posteres det på flere steder i jaktterrenget, så elgen har mindre sjanse til å berge seg og det blir ei lite spennende jakt. På Gjervan har det alltid vært elghund, alle bar navnet Rapp, og flere var gode laushunder. For en førti, femti år sia syntes elgen å være større enn den er i dag, og mere elg var det også.

Far var en flink jeger og skjøt mange elger i sin tid. Det var derfor rimelig at vi fra barnsben av ble inspirert av elgjakt og annen jakt som det også var mye av. Så lenge jakta varte utover hausten og jegerne kom heim uten elg om kvelden, var det mye moro å høre om flaks og uflaks, og hvor elgen hadde lurt dem om dagen. Det samme opp-

levde vi når vi begynte å gå på elgjakt selv. Den minst ivrige var ikke jeg, drømte og tenkte bare på elg så lenge elgjakta varte. Jeg var ca. 13 år første gang jeg var med far, og han skjøt en elg under Jervfjellet. Sia har jeg vært heime på elgjakt i femti hauster. Slik har jeg hatt mange hyggelige turer. Å ferdes i skog og mark på kjente steder hvor jeg fra av har fartet så mye, betydde i grunnen mest for meg.

Når en begynte å gå på elgjakt selv, fikk en snart erfare at elgjakt ikke er så enkelt i traktene her som mange tror. Når jakta begynner er det som elgen blir mer varsom og sky, og lar seg ikke så lett lure. Men ble det elg var det moro og det kunne ofte skje uventet.

Den jaktkamerat jeg gikk sammen med i mange år var Sivert Øyan. Her var ikke skryt, men en nøktern jeger og god skytter. Hans årvåkne øyne fulgte alltid terrenget hvor han gikk, om han kunne se noe som liknet på elg. Alltid var kaffekjelen med på turene. Vi rastet, tente bål, kokte oss kaffe på et lunt sted og koste oss med en røyk etterpå. Da kom jakthistoriene i tur og orden, kanskje litt overdrevet, men slik må jakthistoriene være skal det være noen sveis over dem.

Den mest spennende elgjakt jeg har vært med på var hausten 1917. Jeg var da 14 år. Far, Iver Lyng og John Aasberg. eller Jo Bergom som han daglig ble kalt, gikk sammen det året. De hadde Malvik almenning sammen med skogen heime og andre privatmarker å gå på. De skjøt først under jakttida tre elger, deriblant en ganske stor elgokse på Vasseljmarka. Men elgjakta ble forlenget den hausten, det var like etter første verdenskrig og lite om mat til folk, Slik tok de til med elgjakt på nytt.

Kvelden før en dro på elgjakt var det å smøre støvler og sko. Tjurrugryta Sto alltid ferdig til bruk i grua i mastua. Det var ikke gummistøvler den gang, men lærskotøy. Far og Iver brukte støvler, mens Jo brukte høgskaftet beksømsko. Jeg hadde pluggasko, ofte utett, så jeg var våt på nesten hver dag. Men jaktlysten var så stor at det ikke betydde mye for meg. Som hundkar måtte jeg finne meg i det.

I flere hauster hadde det fartet en stor elgokse i traktene omkring men ingen hadde kommet den på skuddhold. Alltid kom den seg unna, Ofte gikk den i ulendt terreng og derfor vanskelig å spore opp. Den skulle det jaktes på nå. Vi startet tidlig om morgenen. Været var ganske bra, sekkene med niste og annet utstyr var pakket. Jeg husker far spøkefullt sa til Iver og Jo idet vi skulle gå, at han burde vel ha lagt en sølvknapp i rifleløpet før de dro om de skulle komme storoksen på skuddhold. Da tok Jo opp en liten ting fra lomma og sa: «Den har vi her». Den bar han alltid på seg, og det betydde jaktlykke.

Som oftest gikk Iver først med krageren over aksla og med seige lange skritt. Han var som en elg til å ferdes i skogen. Etter kom Jo, men alltid før han startet tok han opp snusdåsen sin, en liten neverkont fra lomma, og la inn en pris for etterpå å stryke de svære bartene sine til side med hånden. Jo var en god elgjeger, noe liten av vekst, men brei om skuldrene. Når han bar på den store bergansekken sin, dekket den hele ryggen, en så nærmest bare leggene hans når

han gikk. Ellers pleide han å sette føttene noe ut til siden. Det syntes ikke å monne så fort, men han var seig og holdt følge hele dagen, hørte aldri han ble trett. Far var spe og lett på foten og passet godt som laushundjeger, ofte var det han som sprang først inn på losen når hunden hadde stand.

Vi tok veien innover til Vikhammervollen og svingte av over mot Ertstjønnå. Jeg var hundkar som vanlig og fulgte med hver dag. Om jeg var liten av vekst var lysten alltid tilstede og gikk aldri trøtt. Midtveis fant vi et spor, her var ingen tvil. Det var storoksen som hadde gått, vi så det på de svære sporene. Far gjorde som ofte elgjegere gjør, stakk en finger i munnen, rakte hånden i været for å kjenne hvor vindtrekken kom fra. Sporet var ikke nytt, kanskje fra tidlig på dagen før, men Rapp fikk teften. Det bar oppover mot Jovatnet. Et stykke fulgte vi sporet etter en bekk, videre oppover, langs Jovatnet og over til Hovdalsbråttet. I ei lita myr fant vi et forferdelig tråkk etter elgen. Den hadde møtt en mindre elg som var kommet fra en annen kant og rundt omkring hang elghår i busker og trær. Det hadde vel vært en kamp mellom to rivaler. Den mindre elgen så vi ikke noe til og gikk bare videre etter sporet forbi Svarttjønnå. Videre etter en bekk nedover til Ålvatnet, som den hadde svømt over og forbi Kvegjerdsvollen. Opp de bratte berga bortenfor og vi havnet til slutt ved Vullusjøen. Her svingte sporene over Fjølstadvollåsen, videre langs berga mot Oppsjøen. Husker godt Iver stoppet brått og vinket til oss. Han syntes å se noe som rørte seg i åsen på andre sida av sjøen. Det viste seg å være ei stor trerot! Vinden blåste i lauvskogen rundt rota så den liknet en elg som gikk og beitet, noe som en lett kan lure seg på når det er vind og urolig vær.

Vi rastet, tok oss en kvil og tente opp varme. Det var ingen fare, for elgen syntes å være langt unna enda. Jeg tok som vanlig av meg strømpene, vridde vatnet ut av dem og hengte dem på ei grein til tørk. Blaut var jeg etter all traskinga i sumper og bekkefar.

Etter rasten var det som hundene kviknet til. Rapp ble striere i bandet. Kanskje hadde elgen gått her tidlig på morgenen men alltid i samme ulendet. Det gikk ikke så fort men sporet ble nok ferskere etter hvert. Langs etter Oppsjøberga bar det, og vi havnet til slutt ovenfor Hasetkjølen. Der fikk vi se ku og kalv langt ned på kjølen. De gikk og beitet. Vi tenkte med en gang at det var disse elgene oksen søkte etter, men merkelig nok søkte den i stedet ned mot Røsttjønnå og vi kom til slutt nær Stavsjøen.

Det begynte å mørkne. Etter rådslagning mellom jegerne, fant de ut at det var best å ligge ute på sporet over natta. Langt ble det å gå heim for neste morgen å gå hit igjen. Jeg syntes det var bare moro å overnatte ute. Like ved oss sto ei stor

bugran. Vi gikk i gang med å ordne oss for overnatting. Vi støttet opp med barkvister rundt grana så det ble tett og la bar under botnen så det skulle bli så lunt som mulig. Iver var den som oftest sørget for varmen. Røtter og annen tørrved ble båret sammen, snart ble det et Stort bål og lunt og godt under grana, Det ble riktig eventyrstemning, for mørkere ble det etter hvert omkring oss. Det var godt å få av seg de blaute strømpene og få på nye tørre i stedet. Kaffekjelen kom over. Godt smakte det med mat nå, med flesk på kaka stekt på gloa, for sultne var vi. Far og Iver tok seg etterpå en røyk, mens Jo som vanlig i stedet tok seg en pris fra den lille neverkonten sin. Det ble mye prat om hvor storoksen holdt til og hvor den hadde tatt leia. De trodde den hadde snudd ved Stavsjøen og gått langs Stavsjøfjellet og videre utover Almenningen forbi Skarpåsvollen.

Vi hadde det koselig der vi satt rundt bålet utover kvelden, litt måneskinn fikk vi også, det ble litt kaldere utenfor leiren vår. Vi gikk til køys, la de klærne vi hadde med både under og over oss. Hvor mye de andre sov vet jeg ikke, men jeg hadde det ganske godt og varmt der jeg lå mellom de voksne. Iver var ofte opp og la på varmen, så det holdt seg ganske lunt inne hos oss. Jeg våknet ut på natta av at noen slikket meg i ansiktet. Det var Rapp som hadde slitt seg og kom inn til oss. Den la seg ved sia av meg, og det ble riktig godt og varmt.

Tidlig om morgen sto Iver opp og la på varmen, hengte kjelen over og tok seg som vanlig en røyk mens han ventet på at kaffen skulle koke, Jeg husker godt Iver ropte til Jo mens hans satt der: «No må du opp, for storoksen står å

sjer på oss oppå Stavsjøfjellet», Jo svarte bare kort: «Du må skjøten du da Iver så slæpp æ å sti opp». Men det var tid til å stå opp for oss alle. Litt kjølig føltes det idet vi kom fram fra overnattinga vår, det var rim i skogen og på myrene. Været syntes å bli bra. Med litt varm kaffe og mat ble vi straks varmere i kroppen. Mens vi satt og åt fortalte far at han hadde hatt en drøm hvor han skjøt en stor elgokse som hadde svære horn med mange tagger. Kanskje tenkte jegerne i sitt stille sinn det ble en heldig dag for dem.

Hundene begynte å bli urolige, vi braut leir, pakket sekkene og ryddet etter oss. Jeg gikk med Rapp i bandet og tok sporet der vi slapp kvelden før, men det varte ikke lenge før Rapp tok overvær rett mot Stavsjøfjellet. Teorien mellom jegerne fra kvelden før holdt nok stikk. Opp mot Stavsjøfjellet fant vi sporet og fulgte det videre forbi Skarpåsvollen mot Engseterberga, for senere å svinge ned til Nyvollkjølen, Inne på ei myr fant vi ei seng hvor elgen hadde ligget om natta. Rapp rullet seg i senga, som den ofte pleide når den kom over ei ny seng. Ellers luktet og snuste den på gras og busker rundt omkring. Nå ble det et annet liv i Rapp, han dro meg gjennom blautsumper og kratt. De tørre strømpene jeg tok på

om morgenen kjente jeg ikke mer til, spenningen var så stor at slik hadde jeg ikke tid til å tenke på. Vi krysset snart Nyvollkjølen og Klokkerdalen og fulgte sporet til Skaugan der det svingte tilbake opp åsen ovenfor Skaugan. Kanskje var den blitt skremt av trafikk på veien like ved. Vi havnet om litt i Vullusjødalen hvor elgen hadde gått etter bekken oppover nesten fram til Vullusjøen, dreide så til venstre opp de bratte berga her, det var så vidt vi kom oss opp. Vi var varme og svette alle. Tok oss en kvil, men vi måtte være varsomme, elgen var ikke langt unna, vi så det på hundene.

Rapp var så urolig, det var bare å fortsette. Snart begynte den å gå på to og vi slapp den. Som en skygge forsvant den inn i skogen, like etter hadde den los. Iver og Jo sprang tilbake på andre sia av Vullusjøen, de reknet med at elgen ville ta samme runde som dagen før. Far og jeg sprang inn på losen, vi var heldig med å ha vindtrekken mot oss. Plutselig ble det stille, vi hørte ikke mer til Rapp, men i stedet nærmest et brak. Far mente det var elgen som sprang ut, vi fant sporet etter den og forsto snart hvor braket kom fra. Ned et skar hadde elgen tatt leia og bykset over ei stor nedluggu. Brukne kvister lå ved sia. Vi gikk under treet, så det var ikke noe lite byks den hadde gjort, deretter hadde den seilt på bakbeina ned til ei myr. For oss var det bare å følge etter over Tøftin og stoppet iblant. Plutselig hørte vi los opp mot Jovatnet og sprang det vi orket. Visste ikke av før vi sto der veien nå går over til Ertstjønnna. Husker jeg falt så lang jeg var i bekken bortenfor med ryggsekken over hodet. Det var bare i en fart å komme seg opp for å nå igjen far. Vi kom ganske nær losen, men det ble atter stille. Vi sto lenge og lyttet, da var det los ned ved Vullusjøen og vi fulgte etter på nytt. Det syntes nå som hunden hadde fått bedre stand, søykinga var roligere.

Vi kom nærmere og nærmere losen og skimtet i beina på elgen der den sprang fram og tilbake etter hunden i den tette bjørkeskogen. Vi turde ikke røre oss, men med ett, reiste den hodet med den svære hornkrona over bjørkeskogen, kastet seg tvert om og forsvant, Den var nok blitt var oss likevel. Med Rapp i helene svingte den ned mot Ertstjønnna.

I ett glimt gjennom bjørkeskogen fikk far et skudd på den og to til, så sprang vi ned mot tjønna. Plutselig stoppet far, pekte på vatnet, der satt Rapp på manken på elgen og beit seg fast i horna. Far ville vente med å skyte til den kom i land på andre sia, men med ett veltet elgen over på sia og var ferdig. Rapp ble helt rasende, hugg seg fast i horna og klorte seg opp på manken på nytt. Der satt den og så på oss og her sto vi, vi hadde ingen båt. Om litt hoppet den ned fra elgen og svømte mot oss i land. Det varte heller ikke lenge før Iver og Jo kom, de hadde hørt skuddene og skjønnte at elgen var felt. De var i godt humør. Husker

Jon tok opp tingen fra lomma og sa spøkefullt: «No kain de sjå no kara, om det itj vart elg».

Det ble litt vind og elgen kom litt om senn seglende mot land der vi satt, akkurat der det var lettest å få den opp. Vi tente bål, kokte kaffe og fikk oss mat. Alle var sultne, vi hadde ikke hatt tid til å spise sia i sekstida om morgenen. Mens jegerne ventet dro jeg heim og hentet hest og kjøredoninger for å få elgen heim. Det var et særlig bløtt og vanskelig terreng å få den fram i. Mellom Vikhammervollen og Ertstjønna brukte vi sla, og kom omsider fram og fikk elgen lagt på den. Ut på kvelden kom vi endelig heim.

Det er nok den største elgen som har hengt i vognbua heime. Iver Lyng sa den var mellom 350 og 400 kg. Elgjakta for denne hausten var slutt og det som er skrevet ned er ingen overdrivelse, men nøyaktig slik som jeg husker det. Rapp må til slutt få en liten epistel for seg selv. Den var ikke stor av vekst, men flink til å gå på overvær og lett å gå med. Den er vel en av de beste laushunder de har hatt på gården.

Ola Moe:

En ordets mester og livets glade gutt

Av STIG HERJUAUNE

Ola gikk bort på slutten av 1980-tallet. Med ham døde også en mesterlig ord-ekvilibrist. Olas ord og vendinger døde ikke med ham, men lever i beste velgående.

Ola var en humørets mann til det siste. De siste årene fikk han på aldershjemmet Hospitalsløkkan i Trondheim. Han utmerket seg også der i så stor grad at han ble offer for medieinteresse, og flere større artikler ble skrevet i Trondheimspressen om denne siste «Trondheims-originalen» som egentlig bodde et langt liv i Malvik.

«30 centimeter nysnø på ei natt må da værra bra på et lite småbruk i Malvik?»

Ola Moe bodde på småbruket Moan mellom Jonsvatnet og Herjuan i Ytre Malvik. For forbipasserende var han mest kjent for en svært spesiell og uvanlig postkasse. Ved siden av grinda ned mot fylkesveien stod en utgammel komfyr, med termometer på komfyrdøra. Der måtte landpostbudet legge posten til Moan. Selv sa Ola at dette var gode greier. Når det kom regninger stod termometernåla på rødt!

Canada

Ola Moe arvet gården Moan etter sin eldre bror. Han flyttet inn i 1940 og bodde der siden med sin kone Anna (Vassdalen). Før han kom så langt som til å overta farsgården var Ola over i Canada for å prøve lykken. Dette oppholdet varte i nesten fire år, og kom til å prege mye av hans gjøren og laden i ettertiden. En periode i Canada var han dreng på en gård der borte. En dag ble han bedt om å passe gård og grunn da farmeren og hans familie skulle reise bort noen dager. Da farmeren kom tilbake var det meste i orden. Det var bare en lei ting som hadde skjedd. Alle hønene var døde. Ola ble kalt inn på teppet og måtte forklare seg: - De må da skjønne at noe er galt herr Moe? - Dæm fekk no korn og mjøl, og ellers har det vorre greitt. - Hva med vann her Moe, fikk hønene vann? - Nei. Æ har aldri hørt om ei høn som pesse!

Makko

Da Ola kom tilbake fra Canada fikk han problemer med fordøyelsen og ble innlagt på Sentralsykehuset i Trondheim. Han ble tatt hånd om av sykesøster, som ba han ta av seg ytterklærne og legge seg på magen på et brett ved vinduet.

Ola tok av seg klærne, stod bare igjen i en amerikansk makko -helundertøy med lokk i baken som kan kneppes opp og igjen. Da sykesøster stod der med pasienten og måtte kneppe opp noe så uvanlig - den gang- som amerikansk makko-undertøy, utbryter hun: - Si meg herr Moe; har De vært i Amerika? - Kolles farsken sjer du det atti der?

Dobbelspann

Ola Moe kjørte alltid dobbelspann når han var ute med hestene sine. Det var han vant med fra sin tid i Canada. De andre bøndene i Malvik kjørte kun med en hest om gangen. Det irriterte nok en og annen «storbruker» at denne småbrukeren var såpass til kar at han var den eneste som briljerte med tospann i Malvik-trafikken. En dag Ola er hos Landhandleren i Malvik kommer en av de som har irritert seg grenseløst over løssluppenheten hos denne småbrukeren, og utbryter: - Koffer kjøre du egentlig med to hæsta Ola? Svaret kom som vanlig kontant og uten betenkningstid; - Æ har itj fler sjø.

Det var to store bryggerihester Ola hadde på Moan. Dette var kraftige og brede hester som også var et sjeldent syn i Malvik. En dag Ola var ute og kjørte, stanset han ved vegoppsynsmannen som stod i veggrøfta med hakka og slo av en prat. Oppsynsmannen var opptatt av de store hestene, og lurte på: - Dæm et vel my fôr det derran? – Ja, dæm får itj nå ainna nei.

O store Gud

I gamle dager var det mye trafikk på veien forbi Moan. Veien var mye brukt som vei til byen for Markabygdingene. Jonsvatnet var også et yndet utfartsterreng i større grad enn nå. Det hendte at det slang omstreifere innom Moan. Men dørselgere og emissærer tok også veien innom småbruket en gang i blant.

En sommerdag Ola står ved slipesteinen sammen en annen bygdekar, kommer en emissær inn på tunet. «Hain såg vel at det va ei sjel hain koinn reidd», sa Ola selv om episoden etterpå. Emissæren var også en ordets mester. Sammen med Ola holdt han det gående lenge ut over ettermiddagen med storveies prat om alt fra religion til drikk og svir. Så kommer det utløsende spørsmålet: - Ber du til Gud herr Moe? - Å, æ gneg no itj på'n kvar dag nei.

Burhøns

Ola var en sann dyrevenn. En dag hadde han sett seg lei på at en av naboene hadde burhøns. Ola var av den formening at høner burde gå løst på tunet og leve det gode liv. Det var ikke noe hønелiv og være innesperret i en boks inne i et fjøs, mente han. Han gikk over til naboen, og kjøpte likegodt opp samtlige høner, tok

dem med hjem til Moan og slapp dem løs på gårdstunet. Han kommenterte hendelsen slik da han skulle berette hvordan hønene opplevde å få friheten tilbake: - «Når æ slæppt dæm på gårda vart dæm gaan og strækk hæsja og sjå opp i himmel'n. Dæm tøkt vesst det var styggele høgt pøinn taket...»

Godt hode

Ola holdt på å reparere grinda ved veien da to guttunger kom opp fra tjønna nedom gården etter en fisketur, Ola lurte på om de har fått noe fisk. Joda guttene har fått bra med fisk. Det var bare det at denne fisken nedi tjønna var så mager, også hadde den så stort hode. - Å guta, de må forstå det at det e mang' som ha klart sæ utmerket med godt hau!

Ola kom i prat med en sambygding da han innrømmet at det var litt ensomt og stusslig når kona gikk bort. Det var ingen å snakke med, eller dele livets trivialiteter med. Det gikk innpå den ellers så lystige Ola. Dette skjedde like etter at fjernsynet kom til landet. Det var etter hvert flere i bygda som hadde gått til anskaffelse av dette vidunderet. Gjesten mente at TV kunne være tingen for en ensom mann og kommer med spørsmålet: - Sei mæ Ola; du har vel itj fjernsyn du? - Næhei. Det e bætterdø bære så vidt at æ sjer nedpå veia!

Vennaslekta

Av JAN SNEISEN

I år 2000 planlegges det et slektsstevne over Vennaslekta i Mostadmarka. Dette er en oppfølger til et stevne som ble avholdt 12 og 13 juli i 1980 over etterkommerne til Gjertrud Andersdatter Venn og Hans Jonsen Uglan.

Gammelstuggu i Venn Østre

Denne gangen er det Gjertruds foreldre Anders og Mali som er utgangspunktet for stevnet. Hvordan Anders kom til Venn forteller Jacob Hulaas om i sine opptegnelser:

«Bjørn blev snart kjed av gården, og en gang – det var høsten 1800 - han var på et stevne på Stjørdalshalsen traff han en mann fra øvre Stjørdal, som eiede en liten gård i Skjelstadmarken, der het Anders Berge, så blev de to enige om å bytte gårder. Ennskjønt Wenn var leilendingsgård der eides av Mostadmarkens gods, havde brukeren den tid nokså stor frihet hva gårdsdriften angikk, når kun den påbudte landskyld og pliktarbeid blev oppfyltd. Anders med sin kone Mali kom da våren 1801 flyttende til Wenn».

Dette siste stemmer kanskje ikke helt ettersom sønnen Jon ble døpt 8.november 1801 i Stjørdal.

A1 Anders Jonsen Berget født 1767 død 1834 gift med Mali Jensdatter Rømo født 1766 død 1830

Ungkar og grenader Anders Jonsen ble gift med pige Mali Jensdatter 11. mai i 1792 i Stjørdal. Dette skjedde ca.4 uker etter at deres eldste barn, datteren Gjertrud ble døpt. Anders døde 1834. Dødsårsaken skulle være smerter i livet etter å ha falt ned en trapp.

Anders og Mali hadde barna:

BI Gjertrud Andersdatter Venn født 1792 død 1868 gift med Hans Jonsen Uglan født 1791 død 1866

B2 Mali Andersdatter venn født 1795 død 1872, gift med Lars Ingebrigtsen Knehtaunet født 1795 død 1866.

B3 Marit Andersdatter Venn født 1796 ble gift i 1824 med Jon Kristensen Aungjerdet født 1802 død 1826.

B4 Jens Andersen Venn født 1798 død 29 august 1879, gift med Ingeborg Toresdatter Snustad nedre født 1796.

B5 Jon Andersen Venn født 1801 død 1877 ble første gang gift med Beret Hågensdatter fra Jøsås store født 1808 død 1843 og andre gang gift med Kirsti Jonsdatter Veisetplass født 1816 død 1909

B6 Randi Andersdatter Venn født 1804 gift med Halvor Olsen Rognås født 1801 død 1873

B7 Karen Andersdatter Venn født 1806 død 1893 gift med Johan Johansen fra Stjørdal født 1811

B8 Beret Andersdatter Venn født 1808 død 1892 gift med Ole Olsen Rognås født 1806. Han var bror til Halvor som ble gift med Berets søster Randi.

B1 Gjertrud Andersdatter Venn født 1792 død 3.november 1868 gift med Hans Jonsen Vennberg født 1791 død 30. oktober 1866

Hans Jonsen kom fra Uglemsåsen i Selbu og var sønn av Jon Hansen Uglan og Berit Eriksdatter Sletne. Hans var en av tre søsken som flyttet fra Selbu til Mostadmarka. Han ble gift i 1816 med Gjertrud og bygslet plassen Vennberg (Rommet) eller Wenneaas som plassen ble kalt.

De fikk 7 barn:

C1 Anders Hansen Vennberg født 2.juli 1816 død 6.januar gift med 1840 Gunhild Olsdatter Bjørgaunefødt 20.februar1814 død 3.august 1906. Hun var datter av

Ola Olsen Bjørgum og Gunhild Pedersdatter Leren i Lånke. Hans bygslet Venn vestre i 1878 etter onkelen Jens, - og han flyttet husene lenger mot vest.

C2 Jonetta Hansdatter Vennberg født 1819 døde 27.mars 1894 i Torskjønn. Dødsårsaken er i kirkeboka oppgitt til å være sårfeber. Hun ble gift med Anders Olsen Setsås (Bergsplassen) fra Selbu født 1833. De bygsla Vennadal, men Anders utvandret senere til USA.

C3 Lars Hansen født 1821 gift med Ingeborganna Eriksdatter Snustad født 1823

C4 Mali Hansdatter Vennberg ble født 16.oktober 1825 og døde 2.mai 1898. Hun var gift med Tore Tomassen Oldermilen født 26.juli 1820 død 19.desember 1881.Tore bodde på Oldermilen fram til ca. 1870. Da forpaktet han Værketsgården.

C5 Johan Hansen født 4.april 1828 død 11 -august 1891 gift med Oline Olsdatter Bjørgaunet født 1827 død 8.april 1900. Hun var søster av Gunhild som ble gift med Anders Hansen Vennberg. De bygsla Jøsås nordre (Nordjardet).

C6 Hansdatter Vennberg født 1831 gift med Anders Halvorsen Hulaas

C7 Marta Hansdatter Vennberg født 7 januar 1835 død 8.oktober 1896.Hun ble gift 18.juli 1861 med Kristen Torkildsen Gjervmark født 1834. Kristen var skogoppsynsman og bodde i Rødmyrdal og Sneisen. Han omkom 8.februar 1877 i tømmer skogen ved at hesten sprang ut, og han sleptes med og fikk hjernen knust.

C1 Anders Hansen Vennberg født 1816 gift med Gunhild Olsdatter Bjørgaune

De bygslet Venn vestre. Om ham skriver Jacob Hulaas:

«Den anden part av gården. som dreves av Anders Wenn, gikk ved hans død over til hans sønn Jens. Jens Wenn var en dyktig driver og kom sig opp til en av bygdens best velstående bønder, men da han var av et striktig temperament kom han i unåde hos Hr. N.Jenssen som den gang var eier av Mostadmarken, og måtte som aldrig mann gå fra gården. Hans søstersønn, som da havde plassen Rommet, nemlig Anders Rommet overtog da i 1878 gården Wenn vestre og samtidig blev husene på denne part av gården flyttet lenger i Vest. Før den tid lå begge gårder nær sammen i en klynge. Anders og hans hustru Gunhild blev begge nokså gamle folk og døde på Wenn».

B2 Mali Andersdatter Venn født 1795 død 1872 gift med 1820 Lars Ingebrigtsen Knehtaunet.

Mali og Lars ble brukere av Kårået under Knektaunet i Selbu Som de overtok etter Lars sin farmor, De fikk 9 barn hvorav de 6 eldste vokste opp.

CI Ingebrikt Larsen Knektaunet født 1821 gift med enke Giskken Olsdatter Brennås født 1807 død 1898. Giskken hadde første gang vært gift med Jon Olsen Hove (Lekåa) født 1786 død 1853. Dit kom Ingebrigt også.

C2 Mali Larsdatter Knektaunet født 1824 død 14/5-1911 ble gift med Per Kristensen Hårstadbakken født 1820 død 2.juli 1903 De kom til Skulbakken under ØverHårstad,

C3 Anders Larsen Knektaunet født 1826 død 15/7-1909 ble gift med Marit Olsdatter Eidemstrøen født 1825

død 1901. Anders tok over Kåret etter foreldrene sine.

C4 Ingeborg Larsdatter Knektaunet født 1829 ble gift med 1) Kristen Kristensen Liagjerdet på Uglemsmoen født

1827 død 1861 og gift med 2) Jon Olsen Garberg født 1831 død 1889.

C5 Lars Larsen Knektaunet født 1832 ble gift med Kirsti Halvardsdatter Eidemstrøen. De bosatte seg på Larsrommet under Eidemsneset.

C6 Anne Larsdatter Knektaunet født 1835 død 1898 ble gift med Per Pålsen Uglem den yngre på Almåsan født 1836 død 1877

C7 Mali Larsdatter Knektaunet født 1839, døde som spedbarn

C8 Jens Larsen Knektaunet født 1842 død 1847

C9 Tomas Larsen Knektaunet født 1844 død 1847

C2 Mali Larsdatter Knektaunetfødt 1824 død 14/5-1911 gift med Per Kristensen Hårstadbakken født 1820 død 2/7-1903

De kom til Skulbakken under Øver-Hårstad.

C3 Anders Larsen Knektaunetfødt 1826 død 15/7-1909 gift med Marit Olsdatter Eidemstrøen født 1825 død 1901

Anders tok over Knektaunet i Selbu etter faren. Anders og Marit hadde 5 barn.

C4 Ingeborg Larsdatter Knektaunet født 1829 gift med i 1851 1) Kristen Kristensen Liagjerdet på Uglemsmoen født 1827 død 1861 og gift med 2) Jon Olsen Garberg født 1831 død 1889

Jon Olsen var fra Storbergsodden på Setsås og hadde første gang vært gift med Marit Olsdatter Uglem født 1833 død 1876. Ekteskapet mellom Ingeborg og Jon var barnløst, men han hadde 9 barn fra første ekteskap, og Ingeborg hadde fire barn fra sitt første ekteskap.

C5 Lars Larsen Knehtaunetfødt 1832 gift med 1875 Kirsti Halvardsdatter Eidemtstrøen.

Kirsti hadde første gang vært gift med Kristen Jonsen Eidemstrøen og dermed kom Lars til Larsrommet på Eidemsneset.

B3 Marit Andersdatter Venn født gift med i 1824 Jon Kristensen Aungjerdet født 1802 død 1826.

Jon og Marit bodde på Aungjerdet i Lånke Etter at Jon Kristensen døde i 1826 fikk Marit 2 år senere en sønn med Jon's far Kristen Larsen Kleivan.

C1 Kristen Jonsen Aungjerdet født 5.mai 1824. Kristen kom til tanta si på Hulaasen for oppfostring.

C2 Jon Kristensen Aungjerdet født 3.februar 1828.

B4 Jens Andersen Venn født 1798 død 29.august 1879 gift med 17.juli 1823 Ingeborg Toresdatter Snustad nedre født 1796. Han ble 2.gang gift 15. november 1866 med enke Ulrikke Lorentzdatter Volden født 15.september 1822, død 6 desember 1882.

Jens tok over Venn vestre etter far sin. Men da han falt i unåde hos Hr. N. Jenssen som den gang var eier av Mostadmarken, måtte han derfor gå fra gården og kom til Jøsaas lille hvor Ulrikke hadde vært enke siden 2.januar 1862 da hennes første mann Iver Jonsen Jøsaas døde.

C1 Jon født 1822

C2 Mali Jensdatter Venn født 1824 gift med Peder Tomassen Røsttrøen født 1815

De bosatte seg på Helgeland

C3 Ingeborg Jensdatter Venn født 1827 død 1871 gift med Peder Larssen født 1829 død 1931

C4 Anders Jensen Venn født 1830 død 1914 gift med Marit Jonsdatter Moslet født 1837 død 1896. De utvandret til Amerika i 1866

C5 Tore Venn født 1834 gift med Gurina B. Hommelvig født 1842

C6 Marit Jensdatter Venn født 1837 død 1840

C1 Mali Jensdatter Venn født 23.desember 1824 gift med Peder Tomassen Røsttrøen født 16.desember 1815 Peder og Mali flyttet til Helgeland.

C2 Ingeborg Jensdatter Venn født 6.september 1827 død 8.januar 1871 gift med Peder Larssen Klevberg født 1829 død 1931 De bosatte på Elverhøy under vestre Elvran i Lånke

C3 Anders Jensen Venn født 1830 død 1914 gift med Marit Jonsdatter Moslet født 1837 død 18%. De reiste til Amerika i 1866

B5 Jon Andersen Venn født 1801 ble gift 1. gang med Beret Hågensdatter Jøsås store født 1808 død 1843, og gift med 2. gang Kirsti Jonsdatter Veisetplassfødt 1816 død 1909. Jon Kom til Jøsås store hvor Beret Hågensdatter hadde blitt enke i 1838.

C1 Marta Jonsdatter Venn født 1843 død gift med enkemann Mads Rasmussen Roten født 1812

C2 Beret Marta Jonsdatter Venn født 1844. Mistet livet ved vådeskudd i 1855

C3 Anne Jonsdatter Venn født 1846 gift med Ole Andreas Venn vestre født 1841. Han kjøpte Venn vestre i 1896 etter Anders Hansen Vennberg.

C4 Jon Jonsen Venn født 1847 gift med Karen Iversdatter Snustad øvre født 1856, De tok over Jøsaas Store etter mor hans.

C5 Petter Jonsen Venn født 1849 gift med Gunhild Andersdatter Vennberg født 1852 død 1894

C6 Anders Jonsen Venn født 1851 gift med Ragnhild Nytrøen fra Selbu født 1853

C7 Johanna Jonsdatter Venn født 1853 gift med Petter Andersen Vennberg født 1849

C8 Beret Marta Jonsdatter Venn født 1855 gift med Olaus Iversen på Moan IX født 1852

C9 Kjerstine Jonsdatter Venn født 1858 gift med enke mann Jon Olsen Venn født 1861

C10 Johan Jonsen Venn født 1860, utvandret til USA

C11 Beret Jonsdatter Venn født 1862 gift med Henrik Tronsen Snustad nedre født 1862

C1 Marta Jonsdatter Venn født 1843 død 1903 gift med enkemann Mads Rasmussen Roten født 1812 i Tynset. Mads hadde første gang vært gift med Anne Tomasdatter Sørnesset som døde i 1864 De bodde i østre Roten i Malvik.

C5 Petter Jonsen Venn født 1849 gift med Gunhild Andersdatter Vennberg født 1852 død 1894 Petter kjøpte Rolstad sammen svogeren Petter Andersen

C6 Anders Jonsen Venn født 1851 gift med Ragnhild Nytrøen fra Selbu født 1853 Anders forpaktet Verkets-gården,

C7 Johanna Jonsdatter Venn født 1853 gift med Petter Andersen Venn(berg) født 1849. Petter Andersen kjøpte Rolstad sammen med svogeren Petter Jonsen.

C8 Beret Marta Jonsdatter Venn født 1855 gift med Olaus Iversen på Moan IX født 1852. De bygsla Moan i 1877, men i 1892 sa Olaus opp bygselen og tok over Stubergtrø (Heierås) i Muruvik.

C9 Kjerstine Jonsdatter Venn født 15.juli 1858 gift med Jon Olsen Venn født 17.juli 1861 Jon og Kristine tok over Venn østre i 1898

C11 Beret Jonsdatter Venn født 15.juli 1862 gift med Henrik Tronsen Kringhaugfødt 16.mars 1862

De bygslet Snustad nedre i 1892 og kjøpte gården i 1898.

B6 Randi Andersdatter Venn født 1804 død 1868 gift med Halvor Olsen Rognas født 1801 død 1873

Ole J. Venn, Jon Olsen Venn og Kjerstine J. Venn

C1 Ole Halvorsen Hulaas født 1827 død 1827

C1 Karen Halvorsdatter Hulaas født 1828 død 1906 gift med Ole Andreas Pedersen Stokbak født 1825

C2 Anders Halvorsen Hulaas født 1831 gift med Beret Hansdatter Vennberg (Rommet)

C3 Anna Marta Halvorsdatter Hulaas født 1834 gift med Nils Lockert, Eide i Vesterålen

C4 Marit Halvorsdatter Hulaas født 1837 gift med Tron Henriksen Langvik født 1832 død 1898. De bygslet Kringhaugen.

C5 Ole Halvorsen Hulaas født 1840 død 1840

C6 Oline Halvorsdatter Hulaas født 1842 gift med Nikolai Johansen Haldbakken født 1837.

C7 Jakob Halvorsen Hulaas født 1845 gift med Ingeborg Toresdatter Oldermilen født 1848

C8 Henrik Halvorsen Hulaas født 1848 gift med Gjertrud Winther

C9 Regine Halvorsdatter Hulaas født 1851 død 1851

C6 Oline Halvorsdatter Hulaas født 1842 død 1873, gift i 1869 med Nikolai Johansen Haldbakken født 1837

Etter at Oline døde, kjøpte Nikolai Fossli i 1876 og ble gift med Sigrid Andersdatter Eidem fra født 1853.

C7 Jakob Halvorsen Hulaas født 1845 gift med Ingeborg Toresdatter Oldermilen født 1848

Jakob bodde på Hulåsen, Øren, Gammelplassen og til sist i Hommelvik hvor han ble formann på sagbruket. Det er fra ham vi har opptegnelser fra livet i Mostadmarka på 1800-tallet.

C8 Henrik Halvorsen Hulaas født 1848 gift med Gjertrud Winther. Henrik ble lærer i Nordland.

B7 Karen Andersdatter Venn født 1806 død 1. februar 1893 gift 5.juli 1839 med Johan Johansen f.1811

C1 Anders Johansen Nygaardsvold født 1839 død 1897 gift med Andrea Svensdatter Ratvollen født 1845

C2 Marta Johansdatter Nygaardsvold født 1842 død 1842

C3 Andreas Johansen Nygaardsvold født 1843

C4 Marta Johansdatter Nygaardsvold født 1846 død 1848

C5 Marta Johansdatter Nygaardsvold født 1848 gift 3.april 1884 med enkemann Johan Magnus Nilsen f.1850 fra Beitstad.

C5 Marta Johansdatter Nygaardsvold født 1848 gift med Johan Magnus Nilsen.

Johan Magnus Nilsen var fra Beitstad og hadde første gang vært gift med Ingeborg Anna Larsdatter Holm. Ingeborg døde 27 juni 1878 og 3 april 1884 giftet Johan seg for andre gang med Marta Johansdatter.

B8 Beret Andersdatter Venn født 1808 død 1892 gift med Ole Olsen Rognås født 1806

C1 Inger Olsdatter Rognås født 1825 gift med Jon Estensen Herjuaunet født 1825. De bosatte seg på Lademoen.

C2 Ole Olsen Rognås født 1830 gift med Marta Olsdatter Stavsodden født 1836 død 1877 De kom til Skomaker-rommet på Kindsetmoen.

C3 Anders Olsen Rognås født 1833 gift med Anne Kjerstine Paulsdatter fra Stjørdal født 1831

C4 Anne Marta Olsdatter Rognås født 1836 død 1896 gift med Peder Pedersen Torskjønn født 1835. Den 6.november fikk Beret datteren Marta med Peder Jonsen Fuglem som da oppholdt seg i Gammelplassen. I kirkeboka finner vi at da losjerte Beret på Finplassen og at mannen hennes var bortreist.

Mostadmark Jernverk og familien Lund fra Sverige

NEDTEGNET AV GISLE RØ

I forbindelse med innsamling av arkiv- og kildemateriale om Mostadmark jernverk er det funnet at tre generasjoner Lund virket som og forvaltere ved Mostadmark Jernverk på 1800-tallet. Samtidig har flere etterkommere til denne Lundfamilien satt spor etter seg i Malvik-området og landet ellers. La oss se hva som er funnet så langt.

Den første forvalter Lund ved Mostadmark Jernverk het Lars Ulrik Lund d.e, [1751-1827]. Hvor han ble født i Sverige er ikke kjent, men en antakelse går ut på at det kan være på en av plassene til Huså kobberverk i Jämtland, eller at han ble født i Sundsvallområdet. Han omtales i skriv som inspektør og bergingeniør. Han ble gift med Elisabeth Sophia Spegel ca 1783-84

Familien kom til jernverket seinhøsten 1801 eller tidlig 1802. Familien ble ikke registrert i folketellingen i 1801. Regnskapsåret for og kontraktsforhold i Sverige tidlig på 1800-tallet varte fra 1. november og ble avsluttet 31. oktober slik at det er sannsyntlig at innflyttingen skjedde rundt eller etter denne i 1801-02. Å foreta flytting på den tiden fra Sverige gjennom Tydal og Selbu var avhengig av godt sledeføre.

Familien som flyttet til Norge av 2 voksne og 7 barn;

1. Anna Greta [178x-18xx], 2. 1-ars Ulrik [04.02.1786- 17.04.1847],
 3. Pehr Michael [17xx-18xx], 4. Johan Gustav [17xx-1818],
 5. Lotta Lisa [1793-18xx], 6. Carl Frederic [1795-187x],
 7. Eric Adolph [1798-18xx] og ektefelle Elisabeth Spegel f. 10.07.1761-d.184x.
- Senere ble de to barna 8. Olof Abraham [1803-1804] og 9. Stina Catrina [1805-1869] født ved Mostadmark Jernverk.

Tidspunktet for innflytting hang sammen med eierskifte knyttet til dødsfall hos deleieren. kjøpmann Peter Falck, og dødsfallet til den eneste sønnen Ole Andreas Falck. Da Lund overtok var Zacharias Wicklund f. 1769-d, 1816 forvalter ved jernverket og eide 50% i verket.

Wicklund var kjøpmann fra Östersund og overtok driften av Mostadmark Jernverk etter forvalter Nils Jacob Gistrén som dro tilbake til Sverige høsten 1797, da Jelstrupfamilien trakk seg ut som eiere.

Peter Falcks handelspartner, Ole Schancke Blechingberg løste ut Zacharias Wicklund og arvingene i Falckfamilien og ble eneeier av jernverket. Ved siden av jernverksdriften drev Blechingberg med fiskehandel. Zacharias Wicklund løste på sin side ut Peter Falcks 50% eierandel i Ljusnedal Jernverk til arvingene og overtok driften av dette jernverket.

Zacharias Wicklunds hustru het Lund, og vi aner at det kan være familietilknytning som gjorde at Lundfamilien kom til Mostad mark.

Vi har få etter Lars Ulrik Lund d.e. de årene han virket som forvalter ved Mostadmark Jernverk. 6. januar 1815 skrev han en produksjonsoversikt og en deduksjon over verkets drift i 1814 som er i Statsarkivet i Trondheim. I 1816 overtok den eldste sønnen Lars Ulrik Lund d.y. (f.1786) inspektørstillingen ved Mostadmark Jernverk Vi har ikke kjennskap til hva faren gjorde etter den tid og fram til 1. februar 1819.

1. februar 1819 overtok Lars Ulrik Lund d.e inspektørstillingen ved Galtström Bruk etter at eieren Jürgen Christopher Müller hadde avskjediget inspektør Jacob Askberg. Lars Ulrik Lund d.e. fikk beholde sin stilling t.o.m. 31. oktober 1819. Begrunnelsen for oppsigelsen var at Müller ikke var fornøyd med arbeidsinnsatsen til Lund på grunn av svekket og høy alder [68 år].

Lars Ulrik Lund d.e. døde i Sverige våren 1827.

Hustruen Sophia Spegel bodde i 1840-årene sammen med datteren Lotta i Trondheim, ikke langt fra svigersønnen Ebbe Gabrielsen og datteren Stina. I en henvendelse fra sønnen Lars Ulrik Lund d.y. til pastor Storm. datert 30.04.1845, ba han om at hans gamle [84 år] og skrøpelige mor måtte få understøttelse ved Hospitalet i Trondheim.

Den eldste datteren, Anna Greta Lund ble gift mandag 24.10.1808 med ungkar og dragon Paul Sivertsen, Sanden. (Hommelviksanden) Paul Sivertsen Sanden ble døpt 25.06.1784, foreldre Sivert Olsson Sanden og Inger Johnsdatter. Han ble konfirmert 2.10.1800, 16 ½ år gammel.

Før 1813 bodde de på Sanden. I 1813 kjøpte Paul Sivertsen Hommelvik Nedre for 833 rd. I 1819 makeskiftet han denne gården med Buaas Indre og overtok gården fra 14.4.1820. I 1839 ble Buaas Indre solgt på auksjon. (Malvik bygdebok, bind 3, s 103 og s 222. Buaas Indre er også kalt Aasen.)

Regnskapsopplysninger om Paul Sivertsen Aasen finnes for år 1835 i en regnskapsprotokoll som er oppbevart i arkivet til Mostadmark Jernverks Venner.

Barn	Født	Døpt	Konfirmert	Bosted
Sivert	1808	26.12.1808		H.vik Sanden
Elisabeth Sophia	1810	12.08.1810		H.vik Sanden
Inger Andrea	1812	08.03.1812		H.vik Sanden
Lars	07.10.1814	23.10.1814	19.09. 1830	H.vik Nedre
Ole Johan	15.06.1816	07.07.1816		H.vik Nedre
Nils?				
??				
??				

Lars Ulrik Lund d.y. oppgir i brev datert 30.01.1822 at søsteren har 7 barn, dvs flere kan ha vært født senere. Flere av Aasensønnene (Sivert, Lars, Ole og Nils] kjøpte flere av eiendelene til onkelen Lars Ulrik Lund under auksjonen på Verket 22.04.1840 da Lars Ulrik Lund flyttet til Trondheim.

Lars Ulrik Lund d.y. kom første gang til Mostadmark Jernverk i 1801-02, ca 16 år gammel. Han overtok arbeidet som bokholder etter Ole Nicholaiss Alnes og ble i 1816 inspektør etter sin far. Når faren fratrådte, og om han reiste tilbake til Sverige i 1816 eller nærmere februar 1819, vet vi som nevnt foran intet om. Vi finner opplysningen om inspektørskifte i et brev datert 15.07.1822, skrevet av Lars Ulrik Lund d.y.

Det vi vet med sikkerhet er at driften ved jernverket ble stanset våren 1818, og at det ikke ble ny virksomhet før høsten 1822.

I Adresseavisen 7.11.1817 går det fram at driften ved verket ville bli nedlagt innen få måneders tid som følge av «noen i den tids inntrufne omstendigheter». Det vises til av O.S. Blechingberg, - jernverkets eier, var den første konkursen som rammet grosserer Otto Bejer (Beÿer)

14. april 1817. Blechingberg hadde allerede høsten 1805 pantsatt jernverket mot lån av 27.000 rd Dansk Courant hos Bejer. I Adresseavisen 11.09.1818 finner vi at driften ble stanset i mars 1818. Høsten 1818 forsøkte Blechingberg å få solgt Mostadmark Jernverk ved å legge ut 96 aksjer til salg pålydende 100 spd. Dette lyktes ikke og verket ble fire år senere solgt på auksjon, lørdag 2. mars 1822 på Rådstuen i Trondheim. Det hører med til historien at Blechingberg kort tid etter fra sa seg sitt borgerskap som kjøpmann.

På grunn av farens helse og alder fikk Lars Lund d.y. 13. august 1819 tilbud fra Møller om å bistå faren, Samtidig fikk sønnen tilbud om å overta som inspektør ved Galtström Bruk etter faren fra 1. november 1819. Lars Ulrik Lund d.y. aksepterte dette tilbudet skriftlig 14. august 1819, På dette tidspunktet omtaler Lars Ulrik Lund d.y. seg som «kullstybbskrifvare». I en svært detaljert instruks som ble utarbeidet av Møller 15. januar 1821, finner vi hvilke rammebetingelser Lars Lund hadde. Utarbeidelsen av denne instruksen må sees på som en støtte til Lars Ulrik Lund. Det var en utbredt misnøye ved Galtström over kvaliteten på maten som ble utlevert og også mangel på mat.

1. mai 1822 ble det utarbeidet en oversikt av Lars Ulrik Lund d. y. som viser hvem som bodde på Galtström Bruk mm. En del av opplysningene nevnt i avsnittet over finnes i et foredrag holdt av Bertil Haslum 7, mars 1995 i Midälva Genealogiska Förening. [Kilde: SCA MERLO ARKIV i Timrå].

På forsommeren 1822 ble Lars Ulrik Lund d.y. tilbudt forvalterstillingen ved Mostadmark Jernverk av handelsfirmaet Jenssen & Co og Halck. Halck var jevn gammel med Lars Ulrik Lund og de hadde vært ungdomsvenner. Denne henvendelsen førte til at Lars Ulrik Lund d.y. sa opp sin stilling ved Galtström Bruk fra 1.11.1822 etter 3 år og 3 mnd virke her. Han ble værende på Galtström Bruk en tid for å avslutte regnskapet mm.

7. eller 8, desember dro han til Sundsvall og bodde sannsynligvis en tid hos svigerforeldrene. Fra Sundsvall la han med flere ut på en 17 dagers reise til Mostadmark Jernverk. De reiste om Gröndalen i Sverige og veien langs Vigelsjøen-Møsjøen til Stugudal, ned Tydal og Selbu. Reisefølget kom til Mostadmark 10. januar 1823 iført «Wargskinnspälser». Ved Mostadmark Jernverk arbeidet Lars Ulrik Lund d.y. som inspektør/forvalter fram til 1. mai 1840. En brevkopibok som Lars U, Lund skrev i perioden 1838-1845 inneholder mye interessant materiale om jernverksdriften og livet rundt verket.

Lars Ulrik Lund d.y. kjøpte en gård i Ila (Ihlen) i Trondheim av jomfru Möller for 215 spd og flyttet dit 2. juni 1840. Det går fram av brevveksling mellom Lund og pastor Angell, Strindas første sogneprest 1841-1851, at dette var en vanskelig tid for familien hans, fordi hovedforsørgeren ikke hadde inntektsbringende arbeid. Den Siste del av sitt liv drev han med høkerhandel. Han tok bla med varer til Røros og kjøpte vilt og skinn til returen. Han døde 17.04.1847 og ble gravlagt på Domkirkegården i Trondheim 24.04.1847.

Lars Ulrik Lund d.y. ble gift første gang med Martha Johanna Jensdatter Sanden, 2.12.1812, Det er oppgitt i folketellingen fra 1801 at Martha Johanna Jensdatter

var 10 år gammel [f. 1791-92] og tjenestejente på Sanden, Hun var sannsynligvis datter av husmann Jens Pedersen og Kirsti Jacobsdatter, Leistadhaugen.

Barn	Født	Døpt	Konfirmert	Gift	Død
Lars	27.01.1813	07.03.1813	(?1827-28) i Sverige	28.08.1846	25.11.1892
Johan Ulrich	09.03.1815	02.04.1815		Ja	01.01.1875

Marta Johanna Jensdatter døde 16.04.1815, 24 år gammel og ble begravet 30.04.1815. Dødsårsaken kan ha vært barselkomplikasjoner. Hun ble konfirmert 2.10.1808, 16 år gammel og samtidig med Lotta Lund, se over nr 5.

Lars Lund f. 1813 ble kull- og skogfogd ved Mostadmark Jernverk fra ca 1836 og fram til ca 1846.

Olof Wilhelm flyttet til Tromsø og han finnes i folketellingen fra 1865. Emanuel omtales som sønn nr 4 i andre ekteskap i brev datert 22.11.1828 til svoger Sjödin i Vadstena. Fadderne var P. Daniel Sjödin og hans kone f. Malmberg. Eric Wallner og hans kone f. Sjödin, far til Inga Jacobine, Jonas Sjödin og Jongfru Catrine Lundqvist. *[Kilde: Malvik (Strinda) kirkebok 1823-31, nr 1].*

Alexander hadde fadderne Mad: Caroline M. Jenssen, Nicolai Jenssen, Jomfru Nicoline Jenssen, Jomfru Lotte Lisa Larsdatter Lund og Eric Adolph Larsen Lund, samme kilde som over.

Det foreligger ellers en god del detaljopplysninger på all de 5 sønnene i andre ekteskap, blant annet opplysninger knyttet til sønnenes utdanning/ lærlingevirksomhet. *[Kilde: Brev Copie Bog 1838-45 og notater fra Lars Ulrik Lund d.y's almanakk for en del av 1840-årene og ulike folketellinger]*

Da Lars Ulrik Lund d.y. kom til Mostadmark Jernverk i 1823 var også spikersmeden Petter Holm med. Sistnevnte var 22 år og ugift, men oppgis i brev skrevet av Lars Ulrik Lund 29.07.1826 å være far til ett barn. I dåpsregistret for Malvik kirke er det oppgitt at Petter Jonassen Holm, Nævermoen, og kone Johanna Larsdatter døyte en sønn ved navn Jonas Abraham Pettersen, 9.03.1825.

1. februar 1829 ble datteren Martha Gurina Pettersdatter døpt. *[Kilde: Malvik (Strinda) kirkebok 1823-31, nr 1].*

I tillegg til Petter Holm nevnes også en familie på fem personer som flyttet til Mostadmark Jernverk fra Sverige. Mannen er ikke navngitt, men oppgis å være ca 30 år og har kone og tre barn. Det oppgis i brev til Jenssen & Co, datert 24.08.1822 at både denne karen og Petter Holm kan brukes som spiker- eller stangjernsmeder. Den aktuelle personen som omtales kan være Peder Ingebrigtsen, Halvor Jörgensen eller Knud Pedersen, Alle disse personene er omtalt som stang- og stangjerns-smeder i jernverkets regnskapsprotokoll fra 1825.

Om Pehr Michael, Lars Ulrik Lund d.e.'s tredje barn, vet vi bare at han var styrmann på et engelsk skip i 1822. Johan Gustav døde ugift i Norge i 1818. Lotta Lisa Lund døde også ugift i Norge. Hun ble konfirmert i Malvik 2.10.1808. Lotta var like gammel som Lars Ulrik Lund d.y. første kone Martha Johanna Jensdatter, og de to ungjentene ble konfirmert samme dag. Hun bodde sammen med moren i Trondheim i 1840, opplysninger i brev skrevet av broren Lars Ulrik Lund, datert 02.07.1840.

Carl Frederic Lund f. 1795 var bokholder i Galtström i 1822. Han ble gift i Sverige og skal ha mange etterkommere i Östersund og Vemdalen. I brev datert 28.11.1825, oppgis det at han er forvalter ved Norafors Bruk. Han startet sannsynligvis her sommeren/ høsten 1823, da han reiste tilbake til Sverige etter å ha bistått broren med flyttingen til Mostadmark. Med seg til Sverige hadde han med seg nevøene Lars Lund f. 1813 og Johan Uldrich f. 1815. Carl Frederic ble konfirmert i Malvik 7.10.1810, 15 år gammel. Han omtales i brev av 11.01.1840 som kronolensmann og enkemann i Vemdalen. I følge slektsoversikten til Lundfamilien døde han ca 80 år gammel, ca 1875.

I Malvik (Strinda) kirkebok 1823-31, nr I, er det oppgitt at en pike ble «uægte» født 18.03.1824. Hun ble døpt onsdag 31. mars 1824 og fikk navnet Ana Carolina Carlsdatter. Moren, pike Ane Samuelsdatter Vena (Verkensvenna) ved Wercket oppga som far, Carl Frederic Larsen Lund, inspektør ved Nordfors Brug i Sverige. Det var begges første leiermål.

Eric Adolph Lund f. 1798 var bokholder ved et sagbruk i Norge i 1822. Det er ikke funnet noen opptegnelse som viser at Eric Adolph ble konfirmert i Malvik etter 1810. Han er nevnes i regnskapsprotokoller bla i 1835-37 og i 1842. Han var deltaker ved brorens auksjon 22.04.1840, hvor han fikk tilslaget på en Okse til spd 7-3-18.

I Malvik (Strinda) kirkebok 1823-31, nr 1, er det oppgitt at en gutt ble uægte født 13.03.1824. Han ble døpt samme dag og fikk navnet Magnus Andreas Ericsen.

Moren, pige Marit Samuelsdatter Vena (Verkensvenna) ved Wercket og far Eric Adolph Larsen Lund. Det var begges første leiermål.

Her ser vi at to brødre Lund og to søstre Samuelsdatter en eller annen gang i mai/juni 1823 var sammen og hvor resultatet ble barnefødsler i mars året etter.

Det er oppgitt at Eric Adolph Lund ble gift med Malena f. 1803. Hun var datter av Søren Tronsen, Langviken, se MBB, s 282. Langviken var verkensplass under Mostadmark Jernverk og Tronsen arbeidet på verket, jfr. folketellingen i 1801 I 1845 bygsla Eric Adolph Lund et jordstykke kalt «Evingshaugen» eller Evenshaug. I 1865 kalles plassen for «Knotten», se MBB, s 257.

I folketellingen for 1875 finner vi Magnus Andreas Lund på Trøbakken. Han ble i følge Magnus Nilsen, Oslo, gift med Petter Holms datter, Kjersti Pettersdatter, f. 1842.

Det er et foto i MBB av de to sistnevnte personene. Øivind Svingen i Hommelvik kan føre sin slekt tilbake til Eric Adolph Lund. Hans familie har laget en egen slektsoversikt i 1999 kalt; «Etterslekta til Eric Adolph Lund».

Olof Abraham f. 1803, døde bare 19 uker gammel. Han ble begravet 06.02. 1804.

Stina Catrina Sophia f. 1805 ble hjemmedøpt 21.04.1805. Hun ble gift med fyrverker Ebbe Gabrielsen Berg, f. 1804. Stina bodde i Lilleplassveita N° 1 i Trondheim sentrum, ikke langt fra St. Olavsgata.

Stina døde i 1869 og ble begravet på Domkirkegården i Trondheim. I den fyldige slektsoversikten som ble nedtegnet av Tyra Lund f. 1890, er det nedskrevet mange opplysninger om Stina og Ebbe Berg, og ellers mange opplysninger om Lundfamilien og andre familier som medlemmene av Lundfamilien ble inngiftet i.

Verksarbeideren fra Mostadmark:

Jakob Hulaas

- en personlighet

Jakob Hulaas var en markant personlighet i Malvik, Han var født i Mostadmark i 1845, og levde store deler av sitt voksne liv både i Mostadmark og Hommelvik. Hulaas var Sagmester ved Mostadmark Jernverks sagbruk, senere formann ved Hommelvikens Sagbruk. Han avsluttet sin yrkeskarriere som forretningsfører for Malvik kretssykekaske.

Jakob Hulaas sørget for at hans historie ble bevart. Han skrev ned sine memoarer, og serverte dermed ettertiden en unik historieskatt fra midten av attenhundretallet. - Ikke minst er hans beretninger om dagligliv og virke ved jernverket enestående i sitt slag. I årbøkene framover vil vi bringe utdrag av hans «levnetsfortellinger» fortalt av ham selv og i hans egen språkdrakt.

SKREVET I 1916 AV JAKOB HULAAS

Min skoleuddannelse var noksaa liden, dels paagrund av at Almueskolen den tid var i en daarlig stiling, og især var jeg uheldig med hensyn paa lærere, da jeg de 4 sidste aar jeg gik paa skole havde til lærere 2 ungdomme som enda ikke havde været paa Seminariet og som neppe besad større lærdom end jeg, saa jeg lærte svært lidet de sidste aar jeg gik paa skolen. Jeg havde stor lyst til og erhvæve mig lidt mere kundskaper naar jeg blev konfirmeret og ivrede svært for og vilde komme paa Seminariet, men dette opnaede jeg ikke, dels for at det var vanskelig den tid hvad midler angik, og mest av den grund at jeg maatte være hjemme og hjelpe mine gamle forældre. Da jeg maatte give slip paa den tanke, tog jeg fat paa at arbeide paa og faa min broder, som var 3 aar yngre, til og reise paa Seminariet, hvilket ogsaa lykkedes.

Høsten 1860 blev jeg konfirmeret ved Malvik Kirke av pastor Hirsch og begynte samme høst som spikersmeds-lærling paa Værket, og begyndte med en dagløn av 20 skilling pr. dag, som er saa meget som 66 1/2 øre. Senere fik jeg 24 skilling eller 80 øre pr. dag. For denne dagløn arbeidede jeg fra kl. 5 morgen til (kl.) 7 aften med et noksaa tungt og strængt arbeide, indtil jeg 4 aar senere var udlært som spikersmed og opnaaede da en gjenemsnitlig dagløn av 1 ort og 12 skilling per dag (som udgjør Kr. 1,20 per dag).

Sagmester

Da der omkring 70-aarene saa ud til at Jernværket ikke vilde Gaa med noen fordel paa grund av den store konkurandse i jernuindustrien, besluttete eieren av Værket, L.N.Jenssen at lægge ned Værket og lod ombygge et gammelt sagbrug ved Værket til et mere tidsmæssigt brug, og lod jeg mig (overtale) av Hr. L. N. Jenssen (og oplære mig) til sagmester og bestyrende sagbruget. Da Johan Ulrik Lund som den tid fungerede som bestyrer og bogholder ved Værket døde i julen 1880, overtog jeg bestillingen efter ham og udførte ved siden av, som sagmester, ogsaa som regnskabsfører for sagbruget og tømmerdriften I Mostadmarken. Samtidig var jeg ogsaa jevnlig behjælpelig med udblinkning og modtaking av tømmer.

Høsten 1868 flytete jeg fra mit barndomshjem Hulaasen til pladsen Øren som jeg overtog til brug aaret i forveien. Da min moder døde 5te september 1868 tog jeg min fader med mig og min søster Oline til husholder, og blev pladsen Hulaasen fra den tid lagt øde. Sommeren 1869, den 16de juli giftede jeg mig med Ingeborg Toresdatter Milen (Oldermilen) som den hele tid har været mig en trofast og kjærlig livsledsagerinde. Om høsten 1879 flyttede jeg fra Øren til Gammelpladsen hvor vi i cirk. 20 aar levde et meget hyggelig samliv ved Foldsjøens bredder. Min fader døde mens vi var paa Øren (i) 1873.

Hommelvikens Sagbruk

Da gamle Laurits Nikolai Jenssen døde (i) 1891, overtog hans ældste søn, Nicolai Jenssen, Mostadmarkens Brug og da han efter nogle faa aars forløb solgte samtlige leilændingsgaarde i Mostadmarken, blev han enig med Jacob Kielland i Hommelvik, som da var eier av Karlslyst, om aa slaa begge de to brug med tilhørende skogeiendomme sammen, og flytte sagbruget fra Mostadmarken til Hommelvik. Saaledes kom jeg til og flytte til Hommelvik vaaren 1900, hvor jeg kjøbte det sted hvor jeg nu har (Brobakken). De 40 aar, fra min Konfirmation til jeg flyttede til Hommelvik, arbeidede jeg iherdig; de første aar som smed og spikersmed, og fra den tid jeg begynte paa sagbruget, og hele tiden var min tid saa optaget at jeg arbeidede ofte til kl. 9 a 10 om aftenen. Om dagen skulde jeg passe alt sagbruget vedkommende, og da jeg havde at føre alt regnskab som angik driften, maatte jeg for en del udføre kontorarbeidet om aftenen, hertil kom at jeg ogsaa kom ind i endel kommunearbeide som jeg ogsaa var nødt til og ofre en del tid paa. Stort bedre blev der ikke siden jeg flyttede til Hommelvik. De 12 aar jeg fungerede som formand ved Hommelvikens Sagbrug var ingenlunde de bedste av min tid, hvad bestilingen angaar. Jeg kom da sammen med fremmede folk som da bestyrede Bruket, og da jeg allerede var noget til aars, var det mere vanskelig for mig og arbeide sammen med den nye bestyrelse som da dirigerede Bruget, saa jeg kom aldrig til og trives godt med min stiling, endskjøndt jeg ikke har særdeles grund til og klage over mine overornede, men endskjøndt jeg arbeidede ihærdigt, og det viste sig etter at jeg sluttede at der maatte være 2 og 3 mand om og udføre samme arbeide som jeg var allene om, - blev jeg vist ikke paaskjønnet derfor. Vistnok økedes produktionen ved Bruget noget, men arbeidet blev dog ikke særlig mere.

Herrens godhet

Men nu skedde en stor forandring i mit liv. Den 15de marts 1911 blev jeg rammet av et skadetilfælde som gjorde et jeg var syk og arbeidsudygtig til langt ut paa sommeren, men da jeg havde skadebot av riksforsikringsanstalten, var der ingen ting som manglede i huset, og da jeg begyndte og blive saapas at jeg kunde udføre noget arbeide - kontorarbeide - overtog jeg bestillingen som forretningsfører ved

Malvik Kredssykekaske som samme aar blev oprettet, og har jeg hele tiden indehaft denne stilling, nu i aar (1916) 5 aar. Hele den tid eller fra den tid jeg sluttete paa Bruget har jeg hatt det saa radigt og godt som nogen kan faa det, og har mit udkomme været saavidt bra at jeg har været fri for større næringsorger. Guds godhed imod mig har hele tiden været saa stor at jeg ikke nogensinde kan fuldtakke Ham for hvad han har givet mig, og den stilling jeg opnaaede paa min alderdom, er langt mere end jeg har turde vente mig. Jeg som hele min tid har maatte arbeide noksaa indtends under noksaa strenge autoriteter, er nu en aldeles fri mand og har et meget godt og behageligt arbeide, et arbeide som jeg nu med Guds hjelp haaper at beholde en tid, om Gud vil forunde mig og leve og have helsen. Jeg kommer nu til et avsnit av mit liv som er det mest betydningsfulde og tungste jeg har oplevet, da min kjære hustru Ingeborg døde, onsdag den 25de August 1916. (Anm: hun var da 68 år gammel.) Dette var et saa tungt stød for mig at jeg ikke vil komme til og overvinde dette, selv om jeg skal faa leve enu nogle aar. ..enda det saa var Guds villie, faar man bøie sig under den og takke Ham for den lange tid vi fik leve sammen i et meget godt samliv.- Vi har da været gift i lidt over 47 aar - men savnet er saa stort at det ikke nytter og fortælle nogen det som ikke har maatte prøve det.

Lidt om far og mor

Mine foreldre, som var fattige folk og sad i smaa kaar, vare kristeligsindede og vilde jerne leve et liv overensstemmende Guds ord. min fader, som var vagt i sine yngre aar, var en stille og troværdig sjæl, han var godmodig og føielig og vilde saa jerne gjøre vel imod baade sine egne og andre folk, og vilde saa jerne gjøre alt til det bedste, han elskede os børn høit og vilde os bestandig vel. Han holdt bestandig husandagt om søndagene og vilde da baade han og mor at vi børn baade unge og de ældre skulde være inde, og maatte vi da sidde i ro endskjøndt vi børn ikke altid syntes det var behageligt for os.

Min moder som lige fra den tid jeg husker hende, var en elsker av Guds ord og næsten daglig læste et stykke av Guds ord og sang sine yndlingssalmer, naar hun sad ved sin rok, sang hun som regel

salmeværs enten av Kingo eller Brorson som hun hadde lært udenad og især var Brorsons "Svanesang" hende dyrebar, hun kunde tildels være noksaa stræng imod oss børn og vilde have nøie rede paa hvor vi var naar vi var udenfor hendes øiesyn. Men hun elskede os og vilde bestandig vort høieste bedste. Jeg tænker ofte paa de mange alvorlige formaninger vi fik av hende, og især var jeg og min broder Henrik gjenstand for hendes kjærlighed og formaninger, og jeg tror at dem var til ikke saa liden nytte for vaart senere liv i Verden. Naar vi var inde, og især da paa vintertiden, var hun saa glad naar vi læste for hende, enten av Bibelen eller en anden religiøs bok naar hun sad ved sit haandarbeide, som regel læste vi da skiftevis morgen og aftenbøner av en gammel andagtsbok som vi hadde i huset.

Husflid

Endskjøndt Far ikke hadde gaaet paa nogen skole - den gang fantes der ikke engang almueskole - var han noksaa bra oplyst efter sin tid, han skrev ganske meget godt og kunde ogsaa regne endel, saa han i den henseende var sjelden etter sin tid. Far var ogsaa lidt av en snedker, han hadde saaledes en høvelbænk og tillike en ganske simpel Dreiebænk som han hadde arbeidet selv, dette bidrog til at jeg og min broder Henrik meget ofte benyttede vor tid til og arbeidede til dels paa Høvelbenken og tildels paa Dreiebænken, og saaledes lærte vi os ikke saa ganske lidet av husflidarbeide. Vistnok gik det ikke saa aldeles retfærdigt til naar vi skulde dreie, thi naar en av os skulde dreie maate den anden drage Hjulet paa bænken da den var for tung og trø for os og saaledes gik det jerne den vei at min broder maate drage da jeg som ældre ansaa mig for mere berettiget til og dreie og saaledes kunde vi ikke riktig alle tider komme overens om den ting, men det værste var at det vi arbeidede som regel ikke blev prima varer. Det gik haardt paa virket og vi fik jevnlig en stor haug med skrot da der sjelden blev noget gavnligt av det vi dreiede i den første tid vi drev dette arbeide. Ogsaa udover værktøiet gik det tildels ikke bra, men da far var saa følelig og snild, fik vi sjelden nogen paatale for

det. Jeg mindes engang at jeg brægte spidsen av paa en krumpasser som tilhørte Far og blev meget bedrøvet da jeg frygtede at Far vilde blive harm derover, - jeg gik da hen og fortalte dette til Mor og bad hende fortelle det til min Fader. Dagen etter fortalte min Moder at hun havde talt med ham, og at han ikke var det minste vred paa mig for dette, da han skulde udbedre skaden med en fil og forøvrigt var den spidsen paa passeren dyktig lang saa der jerne kunde brekkes av den et lidet stykke. Derover blev jeg saa glad at jeg siden ikke har kunnet glemme det. Dette er altsaa et lidet bevis paa hvor gjenem god min Far var og hvor jerne han vilde alt skulde være godt.

Bytur

Om sommeren maatte vi sanke bær, - som for det meste bestod av Jordbær-, og den maatte vi som regel bære til Trondhjem og faa den solgt. Jeg var ikke mere end 13 a 14 aar da jeg maatte gaa til byen baade en og to gange for uken med tunge byrder for og faa tilveiebragt nogle skillinger som ogsaa kom vel med, da der var smaat om penge den tid. Som oftest maatte jeg bære tildels 8 a 10 liter og naar vi opnaaede og faa 40 øre pr. liter, eller 1 ort pr. kande, var vi særdeles godt fornøiet. Reisen til byen gjorde jeg som oftest paa dagen, men at det var en stræng dag skal Gud vite, thi naar jeg har gaat en veilængde av 3 norske mil frem og tilbake, tilmed at have gaaet en hel del i byen paa en dag, var man godt fornøiet og var glad og faa komme til ro om kvelden.

Jeg mindes min moder engang om morgenen fulgte mig paa vei udover marken et stykke da jeg skulde gaa til byen, jeg var da ikke særdeles glad til mode naar jeg tankte paa den lange og tunge dag der forestod; min moder fortalte mig om aftnenen naar jeg kom hjem, at da jeg gik fra hende satte hun sig ned paa en Tue og græd over at jeg som et barn skulde være nødsagen til og stræve slig for tilværelsen og at hun bad til sin Himmelske Fader baade for mig og sig selv, at Hans velsignelse maatte følge os, og jeg er vis paa at min moders bøn om velsignelse ogsaa blev hørt av vor Himmelske Fader og har ogsaa siden været mig til velsignelse og støtte gjennom livet.

Morskjærlighet

Jeg mindes mange dyrebare stunder fra min barndom, og min Moders formaninger og trofaste bøn for os børn, baade i legemlig og aandelig henseende. Vistnok kunde Mor ogsaa have sine feil og mangler og kunde tildels etter vore anskuelser være stræng imod os, men hun vilde os alle saa inderlig vel, og (vi) har saaledes stor grund til og takke hende for hvad hun var for os børn og jeg kan for min del trygt sige at hendes formaninger og omsorg for mig, baade i legemlig og aandelig henseende har været mig til stor nytte i livet, endskjøndt jeg som barn den gang ikke altid viste at sætte pris derpaa. Jeg mindes saa godt den sidste dag hun levde, jeg var da 23 aar gammel. Da jeg om morgenen gik hjemmefra til mit arbeide, var det ligesom hun anede at vi skulde skilles for dette liv. Da hun ikke havde nogen større smærter men vistnok endel svak, - talte hun meget alvaarligt med mig, og bad mig om ikke og gaa bort fra min barndoms Gud, og og takkede mig hjærtelig for alt godt jeg havde gjort imod hende, og alt andet skulde da være glemt. Hun ønskede at Herrens velsignelse maatte følge mig, og at vi skulde have det haap og faa mødes hos vor Himmelske Fader hinsides. Jeg gik derpaa til mit arbeide og straxt etter midagen fik jeg bud om og komme hjem, og da jeg kom hjem var Mor død -.

Hvad som for mig lattede avskeden med Mor noget, var at jeg da var forlaavet med min tilkommende hustru og blev gift med hende aaret etter, og hun blev da min støtte og glæde igjenem livet ligesom Mor har vært det hid til og for hvilket jeg har saa uhyre meget og takke min Himmelske Fader for.'

Ætten

Min farfader, Ole Olsen Rognaas var født paa Meibakken i Selbu aar 1774, og døde 13/10 1824. Hands hustru Anne var født paa nedre Snustad i Mostadmarken 1775, og døde paa Rognaasen 31/5 1839. Mine forældre blev gift aar 1827 og boede i Mostadmarken. Min morfader, Anders J. Venn døde 16/11 1833 paa Venn. Min fader døde paa Øren 1873. Min moder var født paa Wenn i 1804 og døde 13/9 1868. :

Mine søskende er:

Karen	født	29/8 1828
Andreas	"	19/10 1831
Anne Martha	"	28/10 1834
Marith	"	21/8 1837
Oline	"	3/5 1841
Henrik	"	29/8 1848

Jeg, Jacob ble født 30/8 1845 gift 16/7 1869

Min hustru, Ingeborg døde 25de August 1916